

Warszawa, dnia 31 sierpnia 2017 r.

Poz. 1648

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾**

z dnia 18 sierpnia 2017 r.

w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą

Na podstawie art. 47 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59 i 949) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa organizację kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą w:

- 1) szkołach podstawowych i liceach ogólnokształcących oraz zespołach tych szkół przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, o których mowa w art. 8 ust. 5 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, zwanych dalej „szkołami za granicą”;
- 2) szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, zwanych dalej „punktami”;
- 3) szkołach podstawowych i liceach ogólnokształcących w Polsce oraz zespołach tych szkół, o których mowa w art. 8 ust. 5 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, zwanych dalej „szkołami w Polsce”.

§ 2. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa o szkole bez bliższego określenia – należy przez to rozumieć również zespół szkół, o którym mowa w art. 8 ust. 5 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, zwanej dalej „ustawą”, i punkt.

§ 3. Szkoły są finansowane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, zwany dalej „ministrem”.

§ 4. 1. Zadania związane z organizacją kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą koordynuje Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą, zwany dalej „Ośrodkiem”.

2. Ośrodek jest zespołem szkół i placówek w rozumieniu ustawy.

3. Ośrodek jest jednostką budżetową finansowaną z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister.

4. Organizację i szczegółowe zadania Ośrodka określa statut nadany przez ministra.

§ 5. 1. W organizacji pracy Ośrodka nie przewiduje się ferii szkolnych.

2. Organizację roku szkolnego w szkołach określa dyrektor Ośrodka na wniosek dyrektora szkoły lub kierownika punktu.

¹⁾ Minister Edukacji Narodowej kieruje działem administracji rządowej – oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej (Dz. U. poz. 1903).

§ 6. 1. Do szkół mogą być przyjmowane także dzieci obywateli polskich stale zamieszkałych za granicą oraz dzieci osób niebędących obywatelami polskimi, jeżeli szkoła posiada wolne miejsca oraz odpowiednie warunki kadrowe, organizacyjne i finansowe.

2. Kształcenie w szkołach jest nieodpłatne.

3. Warunkiem przyjęcia ucznia do punktu jest dostarczenie kierownikowi punktu zaświadczenia o uczęszczaniu ucznia do szkoły za granicą, o której mowa w art. 36 ust. 10 pkt 1 ustawy.

§ 7. 1. Szkołę zakłada, przekształca i likwiduje minister z własnej inicjatywy lub na wniosek dyrektora Ośrodka.

2. W przypadku szkół za granicą i punktów minister zasięga opinii kierownika właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego lub przedstawicielstwa wojskowego Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Nazwa szkoły za granicą i punktu zawiera odpowiednio:

- 1) określenie: „Szkoła Podstawowa”, „Liceum Ogólnokształcące”, „Szkolny Punkt Konsultacyjny”;
- 2) imię szkoły lub punktu, jeżeli takie nadano;
- 3) wskazanie przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego albo przedstawicielstwa wojskowego Rzeczypospolitej Polskiej, przy którym szkoła za granicą lub punkt są zakładane;
- 4) nazwę miejscowości, w której szkoła za granicą lub punkt ma siedzibę.

4. Imię szkole za granicą lub punktowi nadaje minister na wniosek dyrektora szkoły za granicą lub kierownika punktu, po zasięgnięciu opinii kierownika właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego lub przedstawicielstwa wojskowego Rzeczypospolitej Polskiej oraz Dyrektora Ośrodka.

5. Statut Ośrodka określa warunki i sposób używania nazwy szkoły na pieczęciach, tablicy urzędowej i sztandarze.

6. Do przekształcenia lub likwidacji szkoły nie stosuje się przepisów art. 89 ust. 1, 6 i 9 ustawy.

7. Szkoły za granicą i punkty działają na podstawie statutu przygotowanego przez radę pedagogiczną i uchwalonego przez radę szkoły, a w razie jej niepowołania – przez radę pedagogiczną, z tym że pierwszy statut szkole nadaje minister.

8. Dyrektor szkoły za granicą oraz kierownik punktu, niezwłocznie po uchwaleniu zmian w statucie nadanym przez ministra lub nowego statutu, przesyła statut dyrektorowi Ośrodka w celu sprawdzenia zgodności statutu z prawem oraz kierownikowi przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego lub przedstawicielstwa wojskowego Rzeczypospolitej Polskiej – do wiadomości.

9. W przypadku stwierdzenia niezgodności statutu z prawem, dyrektor Ośrodka uchyla statut i zobowiązuje dyrektora szkoły lub kierownika punktu do wprowadzenia niezbędnych zmian przed ponownym jego uchwaleniem. Dyrektorowi szkoły lub kierownikowi punktu od decyzji dyrektora Ośrodka przysługuje odwołanie do ministra.

10. Do statutu szkoły nie stosuje się przepisów art. 98 ust. 1 pkt 4, 6, 9, 10–16, 20, 22, 24 i 25, ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3, art. 99 pkt 3, art. 100 oraz art. 103–107 ustawy.

11. W punktach, w których zatrudnionych jest mniej niż trzech nauczycieli, nie tworzy się rady pedagogicznej.

12. W przypadku, o którym mowa w ust. 11, kompetencje rady pedagogicznej przejmuje kierownik punktu.

§ 8. 1. Punkt może zostać utworzony, jeżeli zgłoszono do niego co najmniej 50 uczniów.

2. W uzasadnionych przypadkach, na wniosek kierownika przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego lub przedstawicielstwa wojskowego Rzeczypospolitej Polskiej, może zostać utworzony punkt, do którego zgłoszono mniejszą liczbę uczniów niż określona w ust. 1.

§ 9. 1. Szkoły za granicą:

- 1) realizują programy nauczania uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego, określoną w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy;
- 2) realizują ramowy plan nauczania dla danego typu szkoły, określony w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy;

- 3) realizują programy nauczania uwzględniające ramy programowe kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia;
- 4) realizują plany nauczania uzupełniającego, określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia;
- 5) prowadzą zajęcia edukacyjne w trybie stacjonarnym przez pięć dni w tygodniu.

2. W przypadkach uzasadnionych warunkami kadrowymi lub lokalowymi w szkołach za granicą, za zgodą dyrektora Ośrodka, mogą nie być realizowane następujące przedmioty:

- 1) w szkołach podstawowych – muzyka, plastyka, informatyka, technika lub wychowanie fizyczne;
- 2) w liceach ogólnokształcących – podstawy przedsiębiorczości, informatyka, wychowanie fizyczne, muzyka, plastyka lub filozofia.

3. Zgoda, o której mowa w ust. 2, jest udzielana na czas określony, odrębnie dla każdego przedmiotu.

§ 10. Punkty:

- 1) realizują programy nauczania uwzględniające ramy programowe kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia;
- 2) realizują plany nauczania uzupełniającego, określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia;
- 3) prowadzą zajęcia edukacyjne w trybie stacjonarnym w wybranych dniach tygodnia, ustalone w arkuszu organizacji pracy punktu.

§ 11. 1. Szkoły w Polsce prowadzą kształcenie na odległość obejmujące realizację:

- 1) programów nauczania uwzględniających podstawę programową kształcenia ogólnego, określoną w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy;
- 2) programu nauczania uwzględniającego ramy programowe kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

2. Zajęcia edukacyjne w kształceniu na odległość są prowadzone w formie konsultacji.

§ 12. 1. W szkołach w Polsce prowadzących kształcenie na odległość ocenianiu podlegają osiągnięcia edukacyjne ucznia.

2. W szkołach w Polsce prowadzących kształcenie na odległość nie ocenia się zachowania ucznia.

3. W szkołach w Polsce prowadzących kształcenie na odległość ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy lub w ramach programowych kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia, oraz do wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania.

4. W szkołach w Polsce prowadzących kształcenie na odległość oceny bieżące z obowiązkowych zajęć edukacyjnych są ustalane według skali i w formach określonych w statucie Ośrodka.

5. Podstawą klasyfikowania ucznia uczestniczącego w kształceniu na odległość w szkole w Polsce są oceny klasyfikacyjne.

6. W klasach I–III szkoły podstawowej w Polsce prowadzącej kształcenie na odległość roczna ocena opisowa, o której mowa w art. 44i ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, z późn. zm.²⁾), uwzględnia poziom i postępy w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do odpowiednio wymagań i efektów kształcenia, o których mowa w art. 44b ust. 3 tej ustawy, dla danego etapu edukacyjnego oraz wskazuje potrzeby rozwojowe i edukacyjne ucznia związane z przewyciężaniem trudności w nauce lub rozwijaniem uzdolnień.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1954, 1985 i 2169 oraz z 2017 r. poz. 60, 949 i 1292.

7. Począwszy od klasy IV szkoły podstawowej w Polsce prowadzącej kształcenie na odległość roczne i końcowe oceny klasyfikacyjne z obowiązkowych zajęć edukacyjnych są ustalane według następującej skali:

- 1) stopień celujący – 6;
- 2) stopień bardzo dobry – 5;
- 3) stopień dobry – 4;
- 4) stopień dostateczny – 3;
- 5) stopień dopuszczający – 2;
- 6) stopień niedostateczny – 1.

8. Pozytywnymi ocenami klasyfikacyjnymi są oceny ustalone w stopniach, o których mowa w ust. 7 pkt 1–5.

9. Negatywną oceną klasyfikacyjną jest ocena ustalona w stopniu, o którym mowa w ust. 7 pkt 6.

10. Uczeń może nie być klasyfikowany z jednego, kilku albo wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli brak jest podstaw do ustalenia rocznej oceny klasyfikacyjnej z powodu nieuczestniczenia ucznia w konsultacjach, o których mowa w § 11 ust. 2, w wymiarze przekraczającym połowę czasu przeznaczanego na konsultacje w okresie, za który przeprowadzana jest klasyfikacja.

11. Uczeń nieklasyfikowany z powodu usprawiedliwionej nieobecności może zdawać egzamin klasyfikacyjny.

12. Uczeń nieklasyfikowany z powodu nieusprawiedliwionej nieobecności może zdawać egzamin klasyfikacyjny za zgodą rady pedagogicznej.

13. Warunki, tryb i formę przeprowadzania egzaminu klasyfikacyjnego oraz egzaminu poprawkowego, o którym mowa w art. 44m ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, określa statut Ośrodka.

14. Uczeń klasy I–III szkoły podstawowej w Polsce prowadzącej kształcenie na odległość otrzymuje w każdym roku szkolnym promocję do klasy programowo wyższej.

15. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych poziomem rozwoju i osiągnięć ucznia w danym roku szkolnym lub stanem zdrowia ucznia, rada pedagogiczna może postanowić o powtarzaniu klasy przez ucznia klasy I–III szkoły podstawowej w Polsce prowadzącej kształcenie na odległość, na wniosek wychowawcy oddziału po zasięgnięciu opinii rodziców ucznia lub na wniosek rodziców ucznia po zasięgnięciu opinii wychowawcy oddziału.

16. Na wniosek rodziców ucznia i po uzyskaniu zgody wychowawcy oddziału albo na wniosek wychowawcy oddziału i po uzyskaniu zgody rodziców ucznia, rada pedagogiczna może postanowić o promowaniu ucznia klasy I i II szkoły podstawowej w Polsce prowadzącej kształcenie na odległość do klasy programowo wyższej również w ciągu roku szkolnego, jeżeli poziom rozwoju i osiągnięć ucznia rokuje opanowanie w jednym roku szkolnym treści nauczania przewidzianych w programie nauczania dwóch klas.

17. Począwszy od klasy IV szkoły podstawowej w Polsce prowadzącej kształcenie na odległość, uczeń otrzymuje promocję do klasy programowo wyższej, jeżeli ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych otrzymał roczne pozytywne oceny klasyfikacyjne, o których mowa w ust. 8.

18. W zakresie nieuregulowanym niniejszym rozporządzeniem, do oceniania i klasyfikowania uczniów uczestniczących w kształceniu na odległość w szkołach w Polsce stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 3a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, z wyjątkiem art. 44b ust. 1 pkt 2 i ust. 6 pkt 2.

19. Uczniowie, którzy ukończyli liceum ogólnokształcące w Polsce w kształceniu na odległość, mogą przystąpić do egzaminu maturalnego przeprowadzanego zgodnie z przepisami w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.

§ 13. 1. Obowiązkowe zajęcia edukacyjne w szkołach za granicą i punktach są prowadzone oddzielnie dla każdego oddziału, jeżeli oddział liczy co najmniej 7 uczniów.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek dyrektora szkoły lub kierownika punktu, dyrektor Ośrodka może wyrazić zgodę na prowadzenie obowiązkowych zajęć edukacyjnych w oddziale liczącym mniej niż 7 uczniów.

3. Jeżeli oddział liczy mniej niż 7 uczniów i dyrektor Ośrodka nie wyrazi zgody, o której mowa w ust. 2, obowiązkowe zajęcia edukacyjne są prowadzone w grupach międzyklasowych.

4. Godzina lekcyjna trwa 45 minut. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć edukacyjnych w czasie nie krótszym niż 30 i nie dłuższym niż 60 minut, zachowując ogólny tygodniowy czas trwania zajęć edukacyjnych ustalony w tygodniowym rozkładzie zajęć, o którym mowa w art. 110 ust. 4 ustawy.

§ 14. W szkołach nie organizuje się oddziałów przedszkolnych.

§ 15. Do szkół nie stosuje się art. 68 ust. 3, art. 94 i art. 114 ustawy oraz przepisów wydanych na podstawie art. 111 ustawy.

§ 16. 1. Uczniowie i absolwenci szkół otrzymują świadectwa szkolne wydawane zgodnie z przepisami w sprawie warunków i trybu wydawania świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych.

2. Na wniosek rodziców lub opiekunów, a w przypadku ucznia pełnoletniego – na wniosek ucznia, punkt wydaje także informację o systemie oświaty kraju, w którym uczeń realizował obowiązek szkolny lub obowiązek nauki, oraz o zakresie zajęć edukacyjnych zrealizowanych w szkole funkcjonującej w systemie oświaty kraju pobytu ucznia, do której uczeń uczęszczał. Do wniosku o wydanie informacji dołącza się ostatnie świadectwo uzyskane w tej szkole.

3. Informacja, o której mowa w ust. 2, zawiera:

- 1) imię, nazwisko, datę urodzenia oraz numer PESEL ucznia, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość, numer wydanego dokumentu, datę odbioru dokumentu oraz podpis ucznia albo absolwenta;
- 2) nazwy szkół, do których uczeń uczęszczał w poszczególnych latach nauki;
- 3) wykaz nauczanych przedmiotów i zajęć oraz ich polskie odpowiedniki;
- 4) tygodniowy wymiar przedmiotów i zajęć, o których mowa w pkt 3;
- 5) zwięzły opis systemu oświaty danego kraju, obejmujący w szczególności:
 - a) dane o sposobie i warunkach spełniania obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki,
 - b) informację o etapach edukacyjnych i typach szkół,
 - c) informację o egzaminach kończących poszczególne etapy edukacyjne,
 - d) informację o rodzajach egzaminów i świadectw uprawniających do podjęcia nauki na studiach wyższych,
 - e) opis systemu oceniania i skalę ocen,
 - f) inne istotne informacje dotyczące systemu oświaty danego kraju.

4. Informację, o której mowa w ust. 2, sporządza się w postaci papierowej.

5. Przepisy ust. 2–4 stosuje się odpowiednio do szkół w Polsce i szkół za granicą realizujących programy nauczania uwzględniające ramy programowe kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

§ 17. Szkoły są obowiązane gromadzić i udostępniać księgozbiór biblioteczny wspomagający realizację programów nauczania oraz samokształcenie uczniów i doskonalenie nauczycieli.

§ 18. Dyrektor Ośrodka, sprawując nadzór w zakresie spraw finansowych i administracyjnych nad działalnością szkół za granicą i punktów, współpracuje z kierownikami właściwych przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych lub przedstawicielstw wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 19. 1. Szkołą za granicą kieruje dyrektor, a punktem kierownik.

2. Dyrektor szkoły za granicą i kierownik punktu sprawują nadzór pedagogiczny nad nauczycielami zatrudnionymi odpowiednio w szkole lub punkcie.

§ 20. 1. Minister powierza stanowisko dyrektora Ośrodka oraz stanowisko dyrektora szkoły za granicą, a także odwołuje z tych stanowisk. Do odwołania dyrektora szkoły nie stosuje się przepisów art. 66 ustawy.

2. Kandydata na stanowisko dyrektora szkoły wyłania się w drodze konkursu.

3. W celu przeprowadzenia konkursu minister powołuje komisję konkursową w składzie:

- 1) trzech przedstawicieli ministra;
- 2) przedstawiciel ministra właściwego do spraw zagranicznych;
- 3) dyrektor Ośrodka.

4. Minister ustala regulamin konkursu oraz tryb pracy komisji konkursowej. Przepisów art. 63 ust. 14–18 ustawy, a także przepisów wydanych na podstawie art. 63 ust. 20 ustawy nie stosuje się.

§ 21. 1. Dyrektor Ośrodka, po zasięgnięciu opinii kierownika właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego lub przedstawicielstwa wojskowego Rzeczypospolitej Polskiej, powierza stanowiska kierowników punktów, a także odwołuje z tych stanowisk.

2. Kandydata na stanowisko kierownika punktu wyłania się w drodze konkursu.

3. W celu przeprowadzenia konkursu dyrektor Ośrodka powołuje komisję konkursową w składzie:

- 1) trzech przedstawicieli Ośrodka;
- 2) przedstawiciel ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania;
- 3) przedstawiciel ministra właściwego do spraw zagranicznych.

4. Stanowisko kierownika punktu powierza się na okres dwóch lat, z możliwością przedłużenia o kolejne dwa lata.

5. Warunkiem przedłużenia okresu powierzenia stanowiska kierownika punktu jest pozytywna ocena pracy osoby, której powierzono stanowisko kierownika punktu, dokonana na wniosek tej osoby, na warunkach i w trybie określonych w art. 6a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2017 r. poz. 1189) oraz przepisach wydanych na podstawie art. 6a ust. 12 tej ustawy.

§ 22. 1. Stanowisko dyrektora i wicedyrektora szkoły za granicą oraz stanowisko kierownika punktu może zostać powierzone osobie spełniającej wymagania określone w przepisach wydanych na podstawie art. 62 ust. 4 ustawy.

2. Do tworzenia stanowiska wicedyrektora nie stosuje się art. 97 ustawy.

3. Jeżeli nie jest możliwe wyłonienie osoby spełniającej wymagania określone w przepisach wydanych na podstawie art. 62 ust. 4 ustawy, dyrektor Ośrodka powierza stanowisko dyrektora lub kierownika punktu nauczycielowi zatrudnionemu w szkole za granicą lub punkcie, do czasu wyłonienia osoby spełniającej te wymagania, nie dłużej niż na okres jednego roku szkolnego.

4. Jeżeli nie jest możliwe powierzenie pełnienia obowiązków dyrektora lub kierownika punktu nauczycielowi, o którym mowa w ust. 3, dyrektor Ośrodka może powołać na stanowisko dyrektora szkoły lub kierownika punktu osobę niebędącą nauczycielem, do czasu wyłonienia osoby spełniającej wymagania określone w przepisach wydanych na podstawie art. 62 ust. 4 ustawy, nie dłużej niż na okres jednego roku.

5. Osoba, o której mowa w ust. 4, spełnia łącznie następujące wymagania:

- 1) posiada obywatelstwo polskie, z tym że wymóg ten nie dotyczy obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz Konfederacji Szwajcarskiej;
- 2) ukończyła studia magisterskie;
- 3) ukończyła:
 - a) kurs kwalifikacyjny z zakresu zarządzania szkołami i szkolnymi punktami konsultacyjnymi za granicą, organizowany na zlecenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, w wymiarze nie mniejszym niż 80 godzin albo

- b) studia wyższe lub studia podyplomowe z zakresu zarządzania albo kurs kwalifikacyjny z zakresu zarządzania oświatą, prowadzony zgodnie z przepisami w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli oraz kurs kwalifikacyjny z zakresu zarządzania szkołami i szkolnymi punktami konsultacyjnymi za granicą, organizowany na zlecenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, w wymiarze nie mniejszym niż 20 godzin;
- 4) posiada znajomość języka kraju pobytu lub języka angielskiego, odpowiadającą co najmniej poziomowi biegłości językowej B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy.

6. W przypadku powołania na stanowiska dyrektora szkoły lub kierownika punktu osoby niebędącej nauczycielem, o której mowa w ust. 4, nadzór pedagogiczny nad pracą nauczycieli szkoły lub punktu prowadzi dyrektor Ośrodka.

§ 23. Dyrektor Ośrodka zatrudnia osobę, której ma być powierzone stanowisko dyrektora szkoły za granicą lub kierownika punktu, na podstawie umowy o pracę na czas określony równy okresowi powierzenia stanowiska.

§ 24. 1. Dyrektor szkoły za granicą oraz kierownik punktu zatrudniają nauczycieli odpowiednio w szkołach lub punktach.

2. Nauczyciele, o których mowa w ust. 1, mogą, za zgodą dyrektora szkoły lub kierownika punktu oraz dyrektora Ośrodka, zostać oddelegowani do pracy w sekcjach polskich funkcjonujących w systemach oświaty innych krajów, zwanych dalej „sekcjami polskimi”.

§ 25. 1. Dyrektor Ośrodka, po zasięgnięciu opinii dyrektora szkoły lub kierownika punktu zatrudniających nauczycieli oddelegowanych do pracy w sekcjach polskich, może powierzyć nauczycielowi oddelegowanemu, w drodze umowy, zadania koordynatora sekcji polskiej. Zadania koordynatora nie mogą naruszać prawa kraju, w którym działa sekcja polska.

2. Umowa, o której mowa w ust. 1, określa w szczególności zadania dotyczące koordynowania pracy oddelegowanych nauczycieli w sekcji polskiej oraz prowadzenia nad nimi nadzoru pedagogicznego.

3. Dyrektor Ośrodka, po uzyskaniu zgody ministra, na wniosek dyrektora szkoły za granicą może utworzyć w szkole za granicą stanowisko wicedyrektora. Zadania wicedyrektora określa statut szkoły.

4. Dyrektor szkoły za granicą, po zasięgnięciu opinii dyrektora Ośrodka, powierza stanowisko wicedyrektora nauczycielowi zatrudnionemu w szkole za granicą.

5. Kierownik punktu może upoważnić nauczyciela zatrudnionego w punkcie do zastępowania go podczas jego nieobecności, w zakresie określonym w upoważnieniu. O udzieleniu upoważnienia kierownik punktu informuje dyrektora Ośrodka.

6. Jeżeli nie została upoważniona osoba do zastępowania kierownika punktu, w przypadku, o którym mowa w ust. 5, dyrektor Ośrodka może spośród nauczycieli zatrudnionych w punkcie wyznaczyć osobę i upoważnić ją do zastępowania kierownika punktu podczas nieobecności, w zakresie określonym w upoważnieniu.

§ 26. Odwołanie ze stanowiska dyrektora szkoły za granicą lub kierownika punktu stanowi podstawę rozwiązania umowy o pracę za wypowiedzeniem.

§ 27. Organizację kształcenia w szkołach europejskich określają postanowienia Konwencji o Statucie Szkół Europejskich.

§ 28. 1. Nauczycieli do pracy w szkołach europejskich kieruje minister.

2. Kandydatów na nauczycieli w szkołach europejskich wyłania się w drodze konkursu.

3. Minister powołuje komisję konkursową oraz ustala jej skład i regulamin działania. W skład komisji konkursowej wchodzi przynajmniej jeden nauczyciel, o którym mowa w § 30.

§ 29. Dyrektor Ośrodka zatrudnia w Ośrodku nauczycieli skierowanych do pracy w szkole europejskiej na podstawie umowy o pracę na czas określony równy okresowi skierowania.

§ 30. Nadzór pedagogiczny nad nauczycielami skierowanymi do pracy w szkole europejskiej sprawują nauczyciele zatrudnieni w Ośrodku, którym minister powierzył sprawowanie tego nadzoru.

§ 31. 1. Uczniowie realizujący programy nauczania uwzględniające ramy programowe kształcenia uzupełniającego oraz plany nauczania uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, którzy rozpoczęli naukę w szkołach przed rokiem szkolnym 2017/2018, realizują dotychczasowe programy nauczania uwzględniające ramy programowe kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą (Dz. U. z 2014 r. poz. 454) i realizują dotychczasowe plany nauczania uzupełniającego, określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą.

2. Począwszy od roku szkolnego 2017/2018, uczniowie klas IV i VII szkoły podstawowej w Polsce i uczniowie klas IV i VII szkoły podstawowej za granicą realizują programy nauczania uwzględniające ramy programowe kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia, oraz plany nauczania uzupełniającego, określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

3. Począwszy od roku szkolnego 2018/2019, uczniowie klas V i VIII szkoły podstawowej w Polsce i uczniowie klas V i VIII szkoły podstawowej za granicą realizują programy nauczania uwzględniające ramy programowe kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia, oraz plany nauczania uzupełniającego, określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

4. Począwszy od roku szkolnego 2019/2020, uczniowie klasy VI szkoły podstawowej w Polsce i uczniowie klasy VI szkoły podstawowej za granicą realizują programy nauczania uwzględniające ramy programowe kształcenia uzupełniającego dla szkolnych punktów konsultacyjnych, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia, oraz plany nauczania uzupełniającego, określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

§ 32. Uczniowie klasy VIII szkoły podstawowej w Polsce i uczniowie klasy VIII szkoły podstawowej za granicą, którzy realizują naukę zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego, określoną w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy, do roku szkolnego 2019/2020 mogą przystąpić do egzaminu ósmoklasisty. Przystąpienie uczniów do egzaminu ósmoklasisty nie jest warunkiem ukończenia szkoły.

§ 33. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 września 2017 r.

Minister Edukacji Narodowej: *A. Zalewska*

RAMY PROGRAMOWE KSZTAŁCENIA UZUPEŁNIAJĄCEGO
DLA SZKOLNYCH PUNKTÓW KONSULTACYJNYCH

Celem kształcenia uzupełniającego w szkole podstawowej jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat języka polskiego, tradycji i kultury polskiej, faktów o Polsce, w tym z historii, geografii i wiedzy o społeczeństwie;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie, postaw świadomej przynależności do narodu polskiego.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia uzupełniającego w szkole podstawowej należą:

- 1) czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność oraz jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa, w tym w życiu Polonii w miejscu zamieszkania;
- 2) umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- 3) umiejętność komunikowania się w języku polskim zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- 4) umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi w celu wyszukiwania, korzystania i weryfikowania informacji, także podejmowania twórczych działań na rzecz społeczności polonijnej w miejscu zamieszkania;
- 5) umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji;
- 6) umiejętność pracy zespołowej.

Jednym z najważniejszych zadań szkoły podstawowej jest kształcenie umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałość o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów w zakresie mowy ojczystej. Powyższe umiejętności uczeń zdobywa przy wsparciu wszystkich nauczycieli.

EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA **Klasy I–III szkoły podstawowej**

Cele kształcenia – wymagania ogólne

1. Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym.
2. Zadaniem szkoły jest wykształcenie umiejętności posługiwania się językiem polskim oraz ukształtowanie systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznawania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach IV-VIII szkoły podstawowej.
3. Uczeń zdobywa podstawowe wiadomości na temat historii, geografii i przyrody Polski. Zdobywa podstawowe informacje o kulturze i społeczeństwie polskim, identyfikuje się z kulturą i tradycją polską, zachowując szacunek dla odmienności kulturowych i tradycji kraju zamieszkania. Poznaje klasyczne teksty polskiej literatury dziecięcej. Uczeń rozbudza swoje zainteresowania Polską.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

**Treści nauczania należy dostosować do poziomów biegłości językowej uczniów
(poziom A – podstawowy, B – średni, C – zaawansowany)¹**

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

1. Słuchanie.

Uczeń:

- rozróżnia głoski współczesnej polszczyzny;
- rozumie złożone polecenia;
- rozumie złożone wypowiedzi monologiczne i dialogowe;
- rozumie teksty literackie (zwłaszcza tworzone we współczesnej polszczyźnie) i inne teksty kultury (wspierane ilustracjami, gestami, rekwizytami).

¹ Tabela diagnostyczna poziomu znajomości języka.

2. Czytanie.

Uczeń:

- czyta na głos, prawidłowo akcentując wyrazy;
- czyta na głos, poprawnie i wyraziście, krótki i prosty tekst (także nieznany), drukowany i pisany;
- rozumie krótkie teksty użytkowe;

- rozumie utwory literackie i inne teksty kultury;
- zaznacza w tekście literackim wybrane fragmenty, określa czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów;
- rozumie podstawowe oraz przenośne znaczenie wyrazów w tekście; wybrane związki frazeologiczne;
- wyszukuje w tekście potrzebne informacje;
- korzysta ze słowników i encyklopedii.

II. Tworzenie wypowiedzi

1. Mówienie.

Uczeń:

- poprawnie wymawia słowa i zwroty;
- skutecznie porozumiewa się w codziennych sytuacjach, stosując właściwe formy komunikowania się, wypowiada się płynnie, w uporządkowanej formie;
- uczestniczy w rozmowie i w prostej dyskusji, wyraża w prosty sposób własne zdanie;
- formułuje kilkuzdaniową wypowiedź, opowiada o własnych doświadczeniach, opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i sytuacje;
- formułuje życzenia i zaproszenie;
- opowiada w prosty sposób akcję utworu oraz opisuje postaci i relacje między nimi, a także świat przedstawiony w tekstach kultury;
- opisuje, opowiada, charakteryzuje postać literacką;
- stosuje formuły grzecznościowe;
- recytuje wiersze i krótkie fragmenty prozatorskie, stosując pauzę i intonację.

2. Pisanie.

Uczeń:

- przepisuje krótkie teksty;
- pisze z pamięci (kilka wyrazów, pojedyncze zdania) i ze słuchu (proste, krótkie teksty);
- z pomocą nauczyciela tworzy krótką wypowiedź (opis, list prywatny: zapisuje adres nadawcy i odbiorcy, życzenia, zaproszenie, ogłoszenie, notatkę);
- tworzy krótką wypowiedź (opowiadanie) w ramach zagadnień opracowanych podczas zajęć;

- pisze według podanego wzoru proste teksty na znane mu tematy (np. związane z jego zainteresowaniami);
- stosuje podstawowe formuły grzecznościowe;
- zna i na ogół stosuje zasady ortografii i interpunkcji.

III. Wiedza o Polsce.

Uczeń:

- określa położenie Polski w Europie;
- opowiada wybrane legendy i podania ilustrujące narodziny państwa polskiego;
- wymienia symbole narodowe, wyjaśnia ich znaczenie, rozpoznaje hymn narodowy;
- wymienia wybrane postaci z historii Polski (Mieszko I, Bolesław Chrobry, Mikołaj Kopernik, Tadeusz Kościuszko, Adam Mickiewicz, Fryderyk Chopin, Jan Matejko, Maria Skłodowska-Curie, Janusz Korczak, Irena Sendlerowa, Jan Paweł II);
- opowiada o tradycjach swojej rodziny, tworzy własne drzewo genealogiczne, posługuje się terminami opisującymi pokrewieństwo;
- podaje nazwę regionu, z którego pochodzi jego rodzina, opisuje krajobraz tego regionu i wymienia najważniejsze jego obiekty;
- rozpoznaje różnorodność tradycji kulturowych i szanuje odmienności innych narodów;
- opisuje położenie Polski, wymienia obecną i dawne stolice Polski; wymienia najważniejsze miasta, znane zabytki, góry i rzeki;
- opowiada o najważniejszych polskich świętach oraz związanych z nimi tradycjach;
- porównuje polskie tradycje świąteczne ze świętami w kraju zamieszkania;
- zna na pamięć kilka wybranych polskich wierszy, piosenek i przysłów;
- opisuje polski pejzaż z uwzględnieniem pór roku oraz obyczaje związane z tymi porami roku;
- opisuje krajobrazy Polski: nadbałtycki, nizinny, wyżynny, górski.

Teksty kultury

Lektury obowiązkowe:

Władysław Bełza, *Katechizm polskiego dziecka*;

Jan Brzechwa, *Wiersze dla dzieci* (wybór);

Julian Tuwim, *Wiersze dla dzieci* (wybór);

Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego* (dwie pierwsze zwrotki);

Kornel Makuszyński, Marian Walentynowicz, *Przygody Koziołka Matołka*;

Legendy:

O Lechu, Czechu i Rusie;

O Piaście Kołodzieju;

O smoku wawelskim;

O Warsie i Sawie;
O hejnał krakowskim;

Piosenki:

Krakowiaczek jeden (za: Zygmunt Gloger);
Mam chusteczkę haftowaną;
Płynie Wisła, płynie (słowa Edmund Wasilewski, muzyka Kazimierz Hofman);
Stary niedźwiedź;
Włazł kotek na płotek (za: Oskar Kolberg, muzyka Stanisław Moniuszko);
Zasiali górale...

Lektury uzupełniające**(2 pozycje w każdym roku we fragmentach/całości, do samodzielnego lub wspólnego czytania/słuchania):**

Justyna Bednarek, *Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych i sześciu lewych)*;
Czesław Centkiewicz, *Zaczarowana zagroda*;
Waldemar Cichoń, *Cukierku, ty łobuzie!*;
Agnieszka Frączek, *Rany Julek. O tym jak Julian Tuwim został poetą*;
Mira Jaworzakowa, *Oto jest Kasia*;
Grzegorz Kasdepke, *Detektyw Pozytywka*;
Leszek Kołakowski, *Kto z was chciałby rozweselić pechowego nosorożca?*;
Barbara Kosmowska, *Dziewczynka z parku*;
Maria Krüger Kruger, *Karolcia*;
Marcin Pałasz, *Sposób na Elfa*;
Joanna Papużyńska, *Asiunia*;
Danuta Parlak, *Kapelusz Pani Wrony*;
Roman Pisarski, *O psie, który jeździł koleją*;
Janina Porazińska, *Pamiętnik Czarnego Noska*;
Maria Terlikowska, *Drzewo do samego nieba*;
Barbara Tylicka, *O krakowskich psach i kleparskich kotach. Polskie miasta w baśniach i legendach*;
Danuta Wawiłow, *Najpiękniejsze wiersze*;
Łukasz Wierzbicki, *Afryka Kazika*;
Łukasz Wierzbicki, *Dziadek i niedźwiadek*;
Wybrane polskie komiksy, np.:
Henryk Jerzy Chmielewski, *Tytus, Romek i A'Tomek* (do wyboru);
Janusz Christa, *Kajko i Kokosz* (do wyboru).

Czasopisma, strony internetowe, programy telewizyjne i radiowe (w miarę możliwości), filmy, popularne piosenki dla dzieci.

Kręgi tematyczne:

1) ja i moi bliscy:

- podstawowe informacje o sobie (imię, nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania);
- wygląd zewnętrzny;
- umiejętności i zainteresowania;
- emocje, marzenia, świat wyobraźni;
- najbliższa rodzina;
- przyjaciele, koledzy;

2) dom i otoczenie:

- dom (pomieszczenia, meble);
- zabawki;
- podwórko, plac zabaw;
- ciekawe miejsca;

3) życie codzienne:

- kalendarz (miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia);
- podstawowe czynności dnia codziennego;
- moja klasa i obowiązki szkolne;
- gry, zabawy, koła zainteresowań;
- żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i potrawy);
- zakupy (kupowanie, sprzedawanie, cyfry i liczby);
- usługi (np. biblioteka);
- ubranie (części garderoby);

4) zdrowie i sport:

- najważniejsze części ciała;
- czystość i schludność;
- samopoczucie;
- umiejętności sportowe;

5) podróże i turystyka:

- wakacje;
- ciekawostki turystyczne;
- komunikacja lokalna;

6) środowisko naturalne:

- pogoda, pory roku;
- rośliny i zwierzęta;
- ekologia i ochrona przyrody;

7) technika, media:

- domowe urządzenia techniczne;
- telewizja, radio, bezpieczny Internet;

8) wiedza o Polsce:

- symbole narodowe;

- znani Polacy;
- święta i zwyczaje;
- polonica w miejscu zamieszkania;

9) język nauki:

- podstawowe terminy z zakresu wiedzy o języku;
- podstawowe terminy z zakresu wiedzy o literaturze;
- podstawowe terminy historyczne i geograficzne.

JĘZYK POLSKI

Klasy IV–VIII szkoły podstawowej

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

1. Rozwijanie sprawności uważnego słuchania, czytania głośnego i cichego oraz umiejętności rozumienia znaczeń dosłownych i znaczeń przenośnych wypowiedzi.
2. Kształcenie umiejętności porozumiewania się w różnych sytuacjach prywatnych i publicznych.
3. Kształtowanie świadomości rozumienia języka jako wartościowego i wielofunkcyjnego narzędzia komunikacji.
4. Rozwijanie umiejętności samodzielnego poszukiwania i porządkowania informacji, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych, dokonywania ich selekcji i krytycznej oceny.
5. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy z poszanowaniem dla cudzej własności intelektualnej.
6. Doskonalenie rozumienia komunikatów – werbalnych i niewerbalnych – o coraz bardziej skomplikowanej organizacji.
7. Rozwijanie rozumienia wartości języka polskiego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości narodowej i kulturowej.
8. Kształtowanie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

1. Zachęcanie do poznawania literatury i innych tekstów kultury polskiej, odpowiednich dla stopnia rozwoju emocjonalnego i intelektualnego.
2. Rozwijanie zainteresowania różnymi dziedzinami kultury.
3. Rozwijanie umiejętności rozumienia utworów literackich i innych tekstów kultury oraz umiejętności mówienia o nich z wykorzystaniem poznanych pojęć.

4. Doskonalenie sprawności analizy i interpretacji tekstów kultury, wykorzystywania narzędzi, dzięki którym lektura staje się coraz dojrzalsza, bardziej świadoma i samodzielna.
5. Rozwijanie umiejętności dostrzegania prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami.
6. Kształtowanie postawy szacunku dla przeszłości i tradycji kulturowej jako podstawy tożsamości narodowej i patriotyzmu.
7. Kształtowanie gustu estetycznego i wrażliwości.
8. Kształtowanie postawy aktywnego uczestnictwa w kulturze polskiej w miejscu zamieszkania, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w mowie i w piśmie na tematy poruszane na zajęciach, związane z poznawanymi tekstami kultury i własnymi zainteresowaniami.
2. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia, w tym usprawnianie czynności fonacyjnych, artykulacyjnych i prozodycznych uczniów.
3. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych, w tym stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.
4. Kształcenie umiejętności pisania, zgodnego z regułami pisowni polskiej.
5. Rozwijanie umiejętności posługiwania się podstawowymi pojęciami i terminami, służącymi do opisywania języka.
6. Rozwijanie twórczych i sprawczych działań językowych oraz kształtowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
7. Zachęcanie do rozwijania swoich uzdolnień poprzez udział w różnych formach pogłębiania wiedzy, np.: konkursach, olimpiadach, kołach zainteresowań, oraz rozwijanie umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

**Treści nauczania należy dostosować do poziomów biegłości językowej uczniów
(poziom A – podstawowy, B – średni, C – zaawansowany)²**

Klasy IV–VI

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

1. Słuchanie.

Uczeń:

² Tabela diagnostyczna poziomu znajomości języka.

- rozróżnia głoski języka polskiego;
- rozumie polecenia, instrukcje oraz wypowiedzi monologowe i dialogowe, włącznie z wypowiedziami w dyskusjach, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych;
- rozumie wypowiedzi o charakterze informacyjnym i użytkowym;
- rozpoznaje dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące;
- rozróżnia środki perswazji, rozumie ich funkcję;
- odróżnia informacje o faktach od opinii;
- rozróżnia typy komunikatów: informacyjny, literacki, reklamowy;
- rozpoznaje różne sytuacje komunikacyjne i ich wpływ na kształt wypowiedzi;
- rozumie, na czym polega etykieta językowa;
- rozumie utwory literackie i inne teksty kultury: po wysłuchaniu/obejrzeniu odpowiada na pytania / zadaje pytania dotyczące tekstu, formułuje temat / problem, rozpoznaje wpisanego w tekst nadawcę i odbiorcę, odczytuje dosłowne i niedosłowne sensy tekstu.

2. Czytanie.

Uczeń:

- czyta na głos, w tym z podziałem na role, prawidłowo akcentując wyrazy i stosując akcent zdaniowy, zachowuje intonację zdania;
- sprawnie czyta teksty głośno i cicho;
- identyfikuje tekst jako komunikat; rozróżnia typy komunikatów: informacyjny, literacki, reklamowy, ikoniczny;
- odróżnia informacje o faktach od opinii;
- rozróżnia oficjalną i nieoficjalną odmianę języka;
- wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje, w tym wyrażone wprost i pośrednio, oraz zaznacza odpowiednie fragmenty tekstu;
- porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych;
- rozróżnia synonimy, antonimy, rozumie ich funkcje w tekście;
- rozróżnia formy gatunkowe: dialog, opowiadanie, opis, list, sprawozdanie (z filmu, spektaklu, wydarzenia), dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia, opis przeżyć wewnętrznych, charakterystyka, tekst o charakterze argumentacyjnym;
- rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem;
- rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym;
- rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące, rozumie ich funkcje w tekście;
- dostrzega zasady spójności formalnej (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie) i semantycznej tekstu;
- rozpoznaje związki frazeologiczne, dostrzega ich bogactwo, rozumie ich znaczenie;

- dostrzega swoistość tekstów kultury: literatury, teatru, filmu, muzyki, sztuk plastycznych i audiowizualnych;
- dostrzega różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;
- skutecznie korzysta ze słowników, w tym jednojęzycznych i dwujęzycznych, oraz innych źródeł informacji, w tym z zasobów internetowych; gromadzi wiadomości, dokonuje selekcji informacji wg określonych kryteriów;
- rozumie utwory literackie: odpowiada na pytania / zadaje pytania dotyczące tekstu, tworzy ilustracje do tekstu, formułuje temat / problem, rozpoznaje wpisanego w tekst nadawcę i odbiorcę, rozpoznaje elementy świata przedstawionego, odczytuje dosłowne i niedosłowne sensy tekstów.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

Uczeń:

- wskazuje charakterystyczne cechy różnych tekstów kultury, np. obrazu, komiksu, filmu, w tym adaptacji filmowej, scenicznej, radiowej;
- odczytuje znaczenia dosłowne i niedosłowne tekstów;
- określa tematykę, problematykę tekstu;
- rozróżnia i wskazuje elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji;
- rozpoznaje czytany utwór jako baśń, legendę, bajkę, hymn, nowelę, opowiadanie, dziennik, pamiętnik, powieść, i wskazuje jego cechy gatunkowe;
- rozpoznaje odmiany powieści i opowiadania, np. obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy;
- rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne w tekstach, ze szczególnym uwzględnieniem ich w prozie realistycznej, fantastycznonaukowej, utworach fantasy;
- rozpoznaje w tekście literackim epitet, porównanie, przenośnię, wyrazy dźwiękonaśladowcze, zdrobnienie, zgrubienie, uosobienie, ożywienie, apostrofę, anaforę, pytanie retoryczne;
- rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź: wers, rym, strofę, refren;
- posługuje się terminologią: podmiot liryczny, narrator, narracja (pierwszo- i trzecioosobowa), dialog, monolog, bohater (główny, drugoplanowy),
- wskazuje funkcje elementów konstrukcyjnych utworów, w tym tytułu, podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego;
- wykorzystuje w omawianiu tekstów literackich elementy wiedzy o twórcy, kulturze, otaczającym go świecie;
- przedstawia własne rozumienie tekstów kultury i je uzasadnia.

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Mówienie.

Uczeń:

- poprawnie wymawia słowa, stosując zasady akcentowania wyrazów;
- mówi w sposób zrozumiały, stosując akcent zdaniowy;
- posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny;
- używa stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej;
- stosuje niewerbalne środki komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała), wzmacniając słowa gestem;
- wypowiada się na bliskie mu tematy, np.: zainteresowania, rodzina, szkoła;
- opowiada o własnych doświadczeniach, opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i sytuacje;
- spontanicznie i w miarę płynnie porozumiewa się w codziennych sytuacjach, stosując właściwe formy komunikowania się;
- uczestniczy w rozmowie, dyskusji, wyraża własne zdanie i uzasadnia je;
- stosuje zróżnicowane formuły grzecznościowe w zależności od relacji łączącej go z osobą, do której mówi (dorosły, rówieśnik, obcy, bliski, nauczyciel, lekarz), ma świadomość konsekwencji używania formuł niestosownych i obraźliwych;
- dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi, w tym intonację;
- streszcza tekst;
- informuje o faktach, formułuje opinie, stosując słownictwo neutralne i wartościujące;
- stosuje zasady etykiety językowej;
- stosuje środki językowe, w tym peryfrazę, powtórzenie, aluzję;
- wypowiada się o tekstach kultury: dzieli się wrażeniami na temat przeczytanego, oglądanego tekstu kultury; formułuje pytania do tekstu, opisuje postaci i relacje między nimi, wyraża sąd o postaciach i zdarzeniach; opowiada fabułę oraz ustala kolejność zdarzeń i dostrzega ich wzajemną zależność; tworzy dalsze losy bohatera, początek i zakończenie utworu na podstawie jego fragmentu lub ilustracji;
- poprawnie stosuje elementy gramatyki języka polskiego;
- wygłasza tekst z pamięci, ze zrozumieniem oraz odpowiednią intonacją, dykcją, właściwym akcentowaniem.

2. Pisanie.

Uczeń:

- zapisuje dyktowane polecenia, teksty;
- sporządza plan wypowiedzi;
- formułuje pytania do tekstu;
- tworzy logiczną i uporządkowaną wypowiedź na zadany temat, stosując odpowiednie: kompozycję i układ graficzny;
- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: opowiadanie, opis, list, e-mail, sprawozdanie (z filmu, spektaklu, wydarzenia), dedykacja,

- zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia, opis przeżyć wewnętrznych, charakterystyka, tekst argumentacyjny;
- redaguje scenariusz filmowy na podstawie fragmentów tekstu oraz własnych pomysłów;
 - stosuje zasady etykiety językowej we współczesnych formach komunikatów (np. e-mail, SMS, blog).

3. Świadomość językowa.

Uczeń:

- rozpoznaje części mowy czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówki, liczebnik, zaimek, przyimek, spójnik, partykuła;
- odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych;
- rozpoznaje formy przypadków, liczby, osoby, czasu i rodzaju gramatycznego odpowiednio rzeczownika, przymiotnika, liczebnika, zaimka i czasownika oraz określa ich funkcje w wypowiedzeniach;
- rozpoznaje stopnie przymiotników i przysłówków;
- rozpoznaje bezosobowe formy czasownika: formy zakończone na –no, –to, konstrukcje z *się*;
- odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych;
- rozróżnia konstrukcję strony biernej i czynnej;
- oddziela temat fleksyjny od końcówki;
- rozpoznaje znaczenia wyrazów wieloznacznych;
- rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie;
- rozpoznaje funkcje składniowe wyrazów używanych w wypowiedzeniach (podmiot, orzeczenie, grupa podmiotu, grupa orzeczenia, dopełnienie, przydawka, okolicznik);
- rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu, wyróżnia człon nadrzędny i podrzędny oraz typy związków: związek zgody, rzędu, przynależności;
- rozpoznaje typy wypowiedzeń: zdanie pojedyncze i złożone, równoważnik zdania, wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe, oraz typy zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie;
- określa funkcję wyrazów poza zdaniem.

Teksty kultury

Lektura obowiązkowa:

Jan Brzechwa, *Akademia pana Kleksa*;

Janusz Christa, *Kajko i Kokosz. Szkoła latania* (komiks);

Rafał Kosik, *Felix, Net i Nika oraz Gang Niewidzialnych Ludzi*;

Ignacy Krasicki, wybrane bajki;

Adam Mickiewicz, *Powrót taty, Pani Twardowska, Pan Tadeusz* (fragmenty, w tym opisy: zwyczaje i obyczaje, polowanie i koncert Wojskiego);
Bolesław Prus, *Katarynka*;
Juliusz Słowacki, *W pamiętniku Zofii Bobrówny*;
Henryk Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy*;
Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego*;
Wybrane podania, legendy i baśnie polskie;
Wybrane wiersze Władysława Bełzy, Jana Brzechwy, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Zbigniewa Herberta, Anny Kamieńskiej, Joanny Kulmowej, Adama Mickiewicza, Czesława Miłosza, Juliusza Słowackiego, Leopolda Staffa, Juliana Tuwima, Jana Twardowskiego oraz pieśni i piosenki patriotyczne, kolędy.

Lektura uzupełniająca

(2 pozycje w każdym roku szkolnym, we fragmentach lub w całości do samodzielnego lub wspólnego czytania / słuchania):

Adam Bahdaj, *Kapelusz za 100 tysięcy*;
Janusz Korczak, *Król Maciuś Pierwszy*;
Marcin Koziół, *Skrzynia Władcy Piorunów*;
Stanisław Lem, *Cyberiada* (fragmenty);
Kornel Makuszyński, wybrana powieść;
Andrzej Maleszka, *Magiczne drzewo*;
Małgorzata Musierowicz, wybrana powieść;
Ewa Nowak, *Pajaczek na rowerze*;
Edmund Niziurski, *Sposób na Alcybiadesa*;
Henryk Sienkiewicz, *Janko Muzykant*;
Alfred Szklarski, wybrana powieść;
Wybrane pozycje z serii *Nazywam się...* (np. *Mikołaj Kopernik, Fryderyk Chopin, Maria Curie-Skłodowska, Jan Paweł II*)
lub inne utwory literackie i teksty kultury, wybrane przez nauczyciela, np. film, spektakl;
Wybrane programy telewizyjne i radiowe, czasopisma (w miarę możliwości).

Klasy VII–VIII

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

1. Słuchanie.

Uczeń:

- rozróżnia głoski języka polskiego;

- rozumie polecenia, instrukcje oraz wypowiedzi monologowe i dialogowe, włącznie z wypowiedziami w dyskusjach, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych - rozróżnia informacje przekazane werbalnie oraz zawarte w dźwięku i obrazie;
- rozumie wypowiedzi o charakterze informacyjnym i użytkowym;
- odróżnia informacje o faktach od opinii;
- rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym;
- dostrzega w wypowiedzi ewentualne przejawy agresji i manipulacji;
- rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną, wskazuje tezę, argumenty i wnioski;
- wie, na czym polega etykieta językowa;
- rozróżnia retoryczne środki językowe oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, negację, prowokację);
- odróżnia mowę zależną od niezależnej;
- rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem;
- rozróżnia oficjalną i nieoficjalną odmianę języka;
- odróżnia język ogólnopolski od środowiskowych odmian języka;
- rozróżnia regionalne odmiany polszczyzny;
- rozpoznaje różne sytuacje komunikacyjne i ich wpływ na kształt wypowiedzi;
- określa kontekst komunikatu;
- rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny;
- rozróżnia gatunki publicystyczne: wywiad, reportaż, felieton;
- rozumie utwory literackie i inne teksty kultury, w tym: formułuje temat / problem, odczytuje dosłowne i niedosłowne sensy tekstów.

2. Czytanie.

Uczeń:

- sprawnie czyta głośno i po cichu;
- rozpoznaje wpisane w tekst nadawcę i odbiorcę;
- wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu;
- porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- odróżnia informacje o faktach od opinii;
- rozróżnia oficjalną i nieoficjalną odmianę języka;
- rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem;
- rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym;
- rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, negację, prowokację);
- rozpoznaje w tekstach ironię, parodię, groteskę;
- dostrzega relacje między częściami składowymi wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapity);
- rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną, wskazuje tezę, argumenty i wnioski;
- czerpie dodatkowe informacje z przypisu;

- rozróżnia literaturę piękną, literaturę naukową, popularnonaukową, publicystykę;
- rozpoznaje gatunki publicystyczne: reportaż, wywiad, felieton;
- rozpoznaje rodzaje literackie: lirykę, epikę i dramat, i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju;
- rozpoznaje gatunki liryki, epiki, dramatu, w tym: pamiętnik, komedia, tragedia, fraszka, sonet, pieśń, tren, ballada, i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego gatunku literackiego;
- wyszukuje i analizuje przekazy w Internecie, w polskich mediach (w miarę możliwości): prasie, radiu, telewizji; krytycznie i świadomie odbiera treści;
- selekcjonuje potrzebne informacje, sprawdzając ich dokładność;
- dostrzega i określa różnice pomiędzy informacją, a innym przekazem, w tym opinią, oceną, krytyką;
- porządkuje informacje w sposób najbardziej odpowiedni do wykorzystania;
- poznaje strategie i tricki nadawców, „filtruje” informacje i obrazy, które do niego docierają;
- korzysta ze słowników jedno- i dwujęzycznych oraz innych źródeł informacji; posługuje się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi w celu wyszukiwania, korzystania i weryfikowania informacji, rozwijania zainteresowań, a także podejmowania twórczych działań na rzecz społeczności szkolnej i polonijnej;
- rozumie utwory literackie oraz inne teksty kultury, formułując temat / problem, odczytując dosłowne i niedosłowne sensy tekstów.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

Uczeń:

- poznaje wskazane przez nauczyciela i wybrane wspólnie z nauczycielem teksty kultury;
- w kontakcie z tekstami kultury kształtuje gust estetyczny, wrażliwość, poczucie tożsamości;
- rozpoznaje wpisanego w tekst kultury nadawcę i odbiorcę;
- rozpoznaje elementy świata przedstawionego w tekście literackim;
- rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat; wskazuje cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów; przypisuje utwór literacki do właściwego rodzaju literackiego;
- rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym: pamiętnik, dramat, komedia, fraszka, hymn, sonet, pieśń, tren, ballada, i wskazuje ich podstawowe cechy;
- rozpoznaje w tekście literackim: symbol, alegorię, eufemizm, neologizm, porównanie homeryckie, inwokację, i określa ich funkcje;
- rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł i określa ich podstawowe cechy;
- rozpoznaje w tekstach ironię;

- analizuje i interpretuje wskazane utwory literackie oraz inne teksty kultury, wykorzystując w objaśnianiu tekstów kultury wartości uniwersalne, związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi; dokonuje ich hierarchizacji;
- wykorzystuje w objaśnianiu utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny;
- nazywa elementy i interpretuje inne teksty kultury (obraz, grafika, rzeźba, fotografia), wykorzystując elementy wiedzy o historii i kulturze;
- znajduje w tekstach współczesnej literatury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków kulturowych;
- przedstawia własną opinię na temat poznanych tekstów kultury i ją uzasadnia;
- recytuje utwór literacki, interpretując go zgodnie z jego tematem i stylem.

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Mówienie.

Uczeń:

- poprawnie wymawia słowa i zdania;
- mówi w sposób zrozumiały, stosując akcent zdaniowy;
- spontanicznie i płynnie porozumiewa się w codziennych sytuacjach, stosując właściwe formy komunikowania się;
- opowiada o własnych doświadczeniach, opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i sytuacje;
- wypowiada się na znane mu tematy (np. związane z jego zainteresowaniami);
- bierze udział w dyskusji na tematy mu bliskie, zachowując etykietę językową; posługuje się argumentami, stawia tezę, wyciąga wnioski;
- przeprowadza wywiad rzeczywisty lub fikcyjny;
- wygłasza przemówienie;
- prezentuje wyniki swojej pracy;
- dokonuje parafrazy tekstu;
- formułuje pytania do tekstu;
- wypowiada się o tekstach kultury: dzieli się wrażeniami na temat przeczytanego, wysłuchanego, obejrzanego tekstu kultury; nazywa swoje reakcje czytelnicze; określa problematykę egzystencjalną, wartości estetyczne, znaczenia symboliczne; w objaśnianiu sensów wykorzystuje elementy wiedzy o historii i kulturze;
- poprawnie stosuje elementy gramatyki języka polskiego;
- recytuje utwory literackie, dbając o prawidłowe akcentowanie i intonację; stosuje właściwą modulację głosową.

2. Pisanie.

Uczeń:

- sporządza notatkę z tekstu słuchanego i czytanego;
- tworzy logiczny i uporządkowany tekst, stosując odpowiednią do danej formy wypowiedzi kompozycję i układ graficzny (recenzja, tekst argumentacyjny);
- dokonuje przekształceń tekstu cudzego, np. skraca, streszcza, rozbudowuje tekst;
- przestrzega zasad etykiety językowej w elektronicznych sposobach przekazywania informacji, takich jak: SMS, e-mail, blog;
- poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując odpowiednie znaki interpunkcyjne;
- posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka;
- uczestniczy w komunikacji na portalach społecznościowych;
- tworzy własne media: materiały, teksty, filmy, animacje, zdjęcia, nagrania dźwiękowe, dotyczące życia szkolnego, społeczności polonijnej;
- pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym, wykorzystując wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych, o różnicach w pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych, o pisowni partykuły nie z różnymi częściami mowy;
- poprawnie stosuje elementy gramatyki języka polskiego.

3. Świadomość językowa.

Uczeń:

- dostrzega rozbieżności między mówieniem a pisaniem;
- rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny, wskazuje podstawę słowotwórczą; w wyrazie pochodnym wskazuje temat słowotwórczy i formant; wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym; rozumie realne i słowotwórcze znaczenie wyrazu; rozpoznaje rodzinę wyrazów, łączy wyrazy pokrewne, wskazuje rdzeń;
- zna zasady tworzenia wyrazów złożonych, odróżnia ich typy;
- rozpoznaje imiesłowy, rozumie zasady ich tworzenia i odmiany; rozpoznaje imiesłowy równoważnik zdania i rozumie jego funkcje; przekształca go na zdanie złożone i odwrotnie;
- rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- wyróżnia regionalne i środowiskowe odmiany języka;
- rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe; poznaje poprawne formy gramatyczne imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców;
- rozpoznaje słownictwo ogólnopolskie i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. terminy naukowe, archaizmy, kolokwializmy), dostrzegając zróżnicowanie słownictwa;
- zna sposoby wzbogacania słownictwa;
- rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu;
- zna typy skrótów i skrótowców oraz określa ich funkcje;

- rozumie pojęcie stylu; rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny;
- rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową;
- rozumie, na czym polega błąd językowy;
- rozumie mechanizm upodobień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie.

Teksty kultury

Lektura obowiązkowa:

Aleksander Fredro, *Zemsta*;

Jan Kochanowski, wybór fraszek, pieśni i trenów, w tym tren I, V, VII, VIII;

Ignacy Krasicki, *Żona modna*;

Adam Mickiewicz, *Reduta Ordona, Śmierć Pułkownika, Świtezianka, II część Dziadów, Pan Tadeusz*, wybrany utwór z cyklu *Sonety krymskie*;

Henryk Sienkiewicz, *Quo vadis, Latarnik*;

Juliusz Słowacki, *Balladyna*;

Stefan Żeromski, *Syzyfowe prace*;

Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*;

Sławomir Mrożek, *Artysta*;

Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze* (fragmenty), *Tędy i owędy* (wybrany reportaż);

Wybrane wiersze Cypriana Norwida, Bolesława Leśmiana, Mariana Hemara, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Kazimierza Wierzyńskiego, Jana Lechonia, Jerzego Lieberta, Stanisława Barańczaka, Wisławy Szymborskiej, Jarosława Marka Rymkiewicza oraz fraszki Jana Sztudyngera i aforyzmy Stanisława Jerzego Leca.

Lektura uzupełniająca

(2 pozycje w każdym roku szkolnym, we fragmentach lub w całości do samodzielnego lub wspólnego czytania/ słuchania):

Miron Białoszewski, *Pamiętnik z powstania warszawskiego*;

Arkady Fiedler, *Dywidżon 303*;

Henryk Sienkiewicz, *Krzyżacy*;

Melchior Wańkowicz, *Monte Cassino*;

Karolina Lanckorońska, *Wspomnienia wojenne 22 IX 1939–5 IV 1945*;

Barbara Kosmowska, *Pozłacana rybka*;

Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*

lub inne utwory literackie i teksty kultury wybrane przez nauczyciela, w tym wiersze poetów współczesnych i reportaże.

Kręgi tematyczne:

1) ja i moi bliscy:

- dane osobowe (imię, nazwisko, wiek, adres, data i miejsce urodzenia, wykształcenie);
- wygląd zewnętrzny i cechy charakteru, talenty i zdolności;
- zainteresowania, hobby, pasje;
- uczucia, emocje, marzenia, świat wyobraźni, plany;
- zawody i umiejętności, praca;
- rodzina i relacje rodzinne, stopnie pokrewieństwa;
- przyjaciele, koledzy, znajomi; życie towarzyskie;
- konflikty i problemy (w tym problemy etyczne);

2) dom i otoczenie:

- dom (pomieszczenia, wyposażenie) i otoczenie;
- otoczenie domu (ogród, ulica);
- najbliższa okolica, miejsce zamieszkania i okolice;
- atrakcje w miejscu zamieszkania i okolicy;
- urzędy i instytucje;

3) życie codzienne:

- kalendarz (miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia, plan dnia (tygodnia, miesiąca, lata, wieki);
- codzienne czynności i obowiązki (domowe, szkolne, koleżeńskie);
- moja klasa i szkoła, system edukacji;
- sposoby spędzania wolnego czasu (np. kino, teatr, park rozrywki);
- żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i potrawy, ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, sposoby odżywiania się);
- zakupy (sklepy, towary, miary i wagi, pieniądze);
- usługi (np. poczta, fryzjer, punkty naprawy);
- ubranie, moda i styl;

4) zdrowie i sport:

- budowa człowieka, części ciała;
- higiena osobista;
- choroby i leczenie, wypadki;
- uzależnienia;
- zdrowy styl życia, dieta, zdrowa żywność;
- dyscypliny i wydarzenia sportowe;
- sprzęt i obiekty sportowe;

5) podróże i turystyka:

- planowanie wypoczynku i podróży, wakacje;
- znane miejsca, obiekty, zabytki;
- informacja turystyczna, baza turystyczna;

- środki transportu;

6) środowisko naturalne:

- klimat, pogoda, pory roku;
- świat roślin i zwierząt;
- krajobraz;
- ochrona przyrody, ekologia;
- katastrofy naturalne;
- przestrzeń kosmiczna;

7) technika, media:

- odkrycia i wynalazki, rozwój techniki i informatyki;
- urządzenia techniczne, motoryzacja i telekomunikacja;
- radio, telewizja, prasa, Internet;

8) wiedza o Polsce:

- twórcy kultury i ich dzieła;
- święta, tradycje i zwyczaje, rocznice;
- polonica w miejscu, kraju zamieszkania;

9) język nauki:

- terminy z zakresu wiedzy o języku;
- terminy z zakresu wiedzy o literaturze;
- terminy historyczne i geograficzne.

Tabela diagnostyczna poziomu znajomości języka

Kompetencje językowe (5–9 lat)			
Kompetencje	A – poziom podstawowy	B – poziom średni (średnio zaawansowany)	C – poziom zaawansowany
1	2	3	4
Słuchanie	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia większość głosek istotnych dla języka polskiego, – rozumie proste polecenia, – rozumie proste wypowiedzi monologowe i dialogowe, o ile otrzymuje dodatkowe wyjaśnienia, – rozumie proste teksty literackie wspierane obrazkami, gestami, rekwizytami i inne teksty kultury, o ile otrzymuje dodatkowe wyjaśnienia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia głoski współczesnej polszczyzny z wyjątkiem najtrudniejszych, – rozumie złożone polecenia, – rozumie proste wypowiedzi monologowe i dialogowe bez dodatkowych wyjaśnień, – rozumie proste teksty literackie (zwłaszcza pisane współczesną polszczyzną), wspierane obrazkami, gestami, rekwizytami i inne teksty kultury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia wszystkie głoski współczesnej polszczyzny, – rozumie rozbudowane polecenia, – rozumie złożone wypowiedzi monologowe i dialogowe, – rozumie teksty literackie (zwłaszcza pisane współczesną polszczyzną) i inne teksty kultury
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> – wymawia poznane słowa w sposób na ogół zrozumiały, – tworzy, z pomocą nauczyciela, krótką wypowiedź składającą się z prostych zdań, – porozumiewa się w prostych sytuacjach komunikacyjnych, – stosuje podstawowe formuły grzecznościowe, – odtwarza z pamięci rymowanki i inne krótkie, proste teksty 	<ul style="list-style-type: none"> – wymawia poznane słowa w sposób zrozumiały, – skutecznie porozumiewa się w codziennych sytuacjach, stosując właściwe formy komunikowania się, – uczestniczy w rozmowie, wyraża w prosty sposób własne zdanie, – formułuje kilkuzdaniową wypowiedź, opowiada o własnych doświadczeniach, opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i sytuacje, – formułuje życzenia i zaproszenie, – opowiada w prosty sposób akcję utworu oraz opisuje bohaterów i relacje między nimi, a także świat przedstawiony tekstów kultury, – stosuje formuły grzecznościowe, – recytuje wiersze 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie wymawia słowa i zwroty, – wypowiada się płynnie, – opisuje, opowiada, charakteryzuje postać literacką, – uczestniczy w rozmowie i w prostej dyskusji, – stosuje formuły grzecznościowe, – recytuje wiersze, stosując pauzę i intonację
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> – zna wszystkie litery i odpowiadające im głoski, – dzieli wyraz na sylaby, – czyta na głos i cicho proste, krótkie teksty, – rozumie proste i krótkie teksty użytkowe, – rozumie proste i krótkie utwory literackie, wspierane materiałem ilustracyjnym, i inne teksty kultury, – korzysta z obrazkowych słowników i encyklopedii 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta na głos, prawidłowo akcentując wyrazy, – rozumie krótkie teksty użytkowe, – rozpoznaje formy użytkowe, np. życzenia, zaproszenie, ogłoszenie, list, prostą instrukcję, – rozumie krótkie utwory literackie i inne teksty kultury, – w tekście literackim zaznacza wybrane fragmenty, określa czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów, – wyszukuje w tekście potrzebne informacje, – korzysta z obrazkowych słowników i encyklopedii 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta na głos, poprawnie i wyraziście krótki i prosty tekst (także nieznan), – rozumie utwory literackie i inne teksty kultury, – określa podstawowe elementy świata przedstawionego w utworze literackim lub innym tekście kultury, – rozumie podstawowe oraz przenośne znaczenie wyrazów w tekście, – korzysta ze słowników i encyklopedii

1	2	3	4
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> – pisze wszystkie małe i wielkie litery, dostrzega różnicę między literą i głoską, – przepisuje wyrazy i proste zdania, – pisze z pamięci (pojedyncze wyrazy) i ze słuchu (proste zdania), po omówieniu pisowni z nauczycielem, – tworzy, z pomocą nauczyciela, krótką wypowiedź składającą się z prostych zdań (opis, pozdrowienia, życzenia), – pisze według wzoru krótki tekst o sobie, – stosuje podstawowe formuły grzecznościowe, – dba o poprawność graficzną polskich liter 	<ul style="list-style-type: none"> – przepisuje krótkie teksty, – pisze z pamięci (kilka wyrazów) i ze słuchu (proste, krótkie teksty), – z pomocą nauczyciela tworzy krótką wypowiedź (opis, list prywatny, życzenia, zaproszenie), – pisze według wzoru proste teksty na znane mu tematy (np. związane z jego zainteresowaniami), – pisze proste teksty związane z poznanymi utworami literackimi i innymi tekstami kultury, – stosuje podstawowe formuły grzecznościowe, – na ogół pisze poprawnie ortograficznie i stosuje podstawową interpunkcję 	<ul style="list-style-type: none"> – pisze z pamięci (pojedyncze zdania) i ze słuchu (krótkie teksty), – tworzy krótką wypowiedź (dialog, opowiadanie, przepis), – tworzy wypowiedź na znane mu tematy (np. związane z jego zainteresowaniami), – tworzy wypowiedź związaną z poznanymi utworami literackimi i innymi tekstami kultury, – stosuje podstawowe formuły grzecznościowe, – zna i na ogół stosuje zasady ortografii i interpunkcji

Kompetencje językowe (10–13 lat)			
Kompetencje	A – poziom podstawowy	B – poziom średni (średnio zaawansowany)	C – poziom zaawansowany
1	2	3	4
Słuchanie	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia większość glosek języka polskiego (z wyjątkiem najtrudniejszych), – rozumie polecenia oraz proste wypowiedzi monologiczne i dialogowe, – rozumie proste, współczesne utwory literackie wspierane ilustracjami, gestami, rekwizytami i inne teksty kultury, – rozumie proste wypowiedzi o charakterze informacyjnym i użytkowym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia większość glosek języka polskiego, – rozumie złożone polecenia, proste instrukcje oraz wypowiedzi monologiczne i dialogowe, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych, – rozumie utwory literackie (zwłaszcza pisane współczesną polszczyzną) i inne teksty kultury, – rozumie wypowiedzi o charakterze informacyjnym i użytkowym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia wszystkie gloski języka polskiego, – rozumie złożone polecenia, proste instrukcje oraz wypowiedzi monologiczne i dialogowe, włącznie z wypowiedziami w dyskusjach, – rozumie utwory literackie (z różnych epok) i inne teksty kultury, – rozumie rozbudowane wypowiedzi o charakterze informacyjnym i użytkowym
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> – wymawia poznane słowa w sposób na ogół zrozumiały, – tworzy samodzielnie na ogół poprawną kilkuzdaniową wypowiedź, – porozumiewa się w typowych sytuacjach komunikacyjnych, – stosuje podstawowe formuły grzecznościowe, – odtwarza z pamięci proste teksty 	<ul style="list-style-type: none"> – mówi w sposób na ogół zrozumiały, stosując akcent zdaniowy, – spontanicznie i w miarę płynnie porozumiewa się w codziennych sytuacjach, stosując właściwe formy komunikowania się, – opowiada o własnych doświadczeniach, opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i sytuacje, – formułuje życzenia, gratulacje, zaproszenie, – formułuje w miarę spójną wypowiedź na znane mu tematy (np. związane z jego zainteresowaniami) oraz poznanymi utworami literackimi i innymi tekstami kultury, 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie wymawia słowa i zdania, – wypowiada się płynnie i logicznie, – opisuje, opowiada, charakteryzuje postać literacką, streszcza i relacjonuje zdarzenia, – rozpoczyna dyskusję i uczestniczy w dyskusji nad poznanymi tekstami kultury, – stosuje zróżnicowane formuły grzecznościowe, – recytuje utwory literackie, stosując właściwą modulację głosową

1	2	3	4
		<ul style="list-style-type: none"> - opowiada akcję utworu, opisuje bohaterów i relacje między nimi, a także świat przedstawiony tekstów kultury, w tym nazywa swoje reakcje czytelnicze i wyraża swój stosunek do postaci, - uczestniczy w rozmowie, wyraża własne zdanie i uzasadnia je, - stosuje zróżnicowane formuły grzecznościowe, - recytuje utwory literackie, dbając o prawidłowe akcentowanie i intonację 	
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> - zna wszystkie litery i odpowiadające im głoski języka polskiego, - czyta na głos i cicho proste teksty literackie i nieliterackie, - rozumie proste teksty informacyjne i użytkowe, - rozumie proste utwory literackie oraz inne teksty kultury, - wskazuje w tekście najważniejsze informacje, - korzysta ze słowników dwujęzycznych i encyklopedii 	<ul style="list-style-type: none"> - czyta na głos, prawidłowo akcentując wyrazy, i stosuje akcent zdaniowy, - rozumie dłuższe teksty informacyjne oraz użytkowe, - rozróżnia teksty informacyjne i argumentacyjne, - odróżnia zdania informujące o faktach od zdań wyrażających opinię, - rozumie dłuższe utwory literackie oraz inne teksty kultury, - rozpoznaje wpisanego w tekst literacki nadawcę i odbiorcę, - rozpoznaje wybrane elementy świata przedstawionego w tekście literackim, - korzysta ze szkolnych słowników oraz innych źródeł informacji, - rozróżnia oficjalną i nieoficjalną odmianę języka 	<ul style="list-style-type: none"> - czyta na głos, prawidłowo akcentując wyrazy, i zachowuje intonację zdania, - czyta z pomocą nauczyciela wybrane utwory literackie (z różnych epok), - rozumie utwory literackie, informacyjne, użytkowe oraz inne teksty kultury, - odróżnia język literacki od nieliterackiego, - wyodrębnia wszystkie elementy świata przedstawionego w tekście literackim, - korzysta z informacji zawartych w encyklopediach oraz słownikach jednojęzycznych i dwujęzycznych
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie zapisuje wszystkie litery polskiego alfabetu, - przepisuje wyrazy i proste zdania, - pisze z pamięci i ze słuchu wyrazy i proste zdania, - zapisuje proste informacje o sobie, - pisze według wzoru proste teksty na znane mu tematy (np. związane z jego zainteresowaniami), - tworzy krótką, na ogół poprawną, kilkuzdaniową wypowiedź składającą się z prostych zdań (opis, dialog, pozdrowienia, życzenia), - stosuje podstawowe formuły grzecznościowe, - na ogół pisze poprawnie ortograficznie i stosuje poprawną interpunkcję 	<ul style="list-style-type: none"> - zapisuje dyktowane teksty, - opisuje wydarzenia, swoje przeżycia i doświadczenia, - tworzy wypowiedź związaną z poznanymi utworami literackimi i innymi tekstami kultury oraz na znane mu tematy (np. o jego zainteresowaniach), - tworzy proste wypowiedzi pisemne w wybranych formach gatunkowych (opis, charakterystyka, opowiadanie, dialog, list prywatny, kartka z dziennika, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, notatka), - sporządza plan wypowiedzi, - stosuje formuły grzecznościowe, - pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> - sporządza notatkę z tekstu czytanego, - swobodnie tworzy wypowiedzi pisemne w poznanych formach gatunkowych, stosując urozmaicone słownictwo, - stosuje w wypowiedzi pisemnej odpowiednią kompozycję i układ graficzny, - posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka, - pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym

Kompetencje językowe (od 14 lat)			
Kompetencje	A – poziom podstawowy	B – poziom średni (średnio zaawansowany)	C – poziom zaawansowany
1	2	3	4
Słuchanie	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia większość głosek języka polskiego, – rozumie polecenia i proste wypowiedzi monologiczne i dialogowe, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych, – rozumie proste utwory literackie (zwłaszcza pisane współczesną polszczyzną) i inne teksty kultury, – rozumie proste wypowiedzi informacyjne i użytkowe, – rozpoznaje intencję wypowiedzi (np. aprobatę, dezaprobatę) wspomaganą intonacją lub gestem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia głoski języka polskiego z wyjątkiem najtrudniejszych, – rozumie wypowiedzi monologiczne i dialogowe, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych, – rozumie utwory literackie i inne teksty kultury, – rozumie wypowiedzi informacyjne i użytkowe oraz odróżnia informacje o faktach od opinii, – rozumie intencję wypowiedzi (np. aprobatę, dezaprobatę, prowokację) oraz rozpoznaje środki językowe służące jej wyrażeniu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia wszystkie głoski języka polskiego, – rozumie wypowiedzi o złożonej strukturze, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych, i odbiera zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte, – rozumie utwory literackie (z różnych epok) i inne teksty kultury, – rozumie wypowiedzi o charakterze popularnonaukowym i publicystycznym, – rozumie jawną i ukrytą intencję wypowiedzi (sugestię i manipulację językową oraz ironię), – rozpoznaje środki językowe pełniące różne funkcje stylistyczne
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> – wymawia poznane słowa w sposób na ogół zrozumiały, – tworzy samodzielnie na ogół poprawną kilkuzdaniową wypowiedź, – porozumiewa się w typowych sytuacjach komunikacyjnych, – w prosty sposób wypowiada się (opisuje swoje reakcje) na temat poznanych tekstów kultury, – stosuje formuły grzecznościowe, – odtwarza teksty z pamięci 	<ul style="list-style-type: none"> – mówi w sposób na ogół zrozumiały i stosuje akcent zdaniowy, – swobodnie i spontanicznie porozumiewa się w różnych sytuacjach, stosując właściwe formy komunikowania się, – formułuje spójną wypowiedź na tematy związane z otaczającą rzeczywistością, opowiada o własnych doświadczeniach, opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i sytuacje, – streszcza, omawia przeczytane utwory literackie i inne teksty kultury, wskazuje ich temat, problematykę, charakteryzuje postaci, przedstawia przebieg akcji oraz tworzy spójne, dłuższe wypowiedzi na zadany lub wybrany przez siebie temat, – uczestniczy w dyskusji na znany sobie temat, potrafi przedstawić swój punkt widzenia i uzasadnia własne zdanie, – stosuje podstawowe zasady etykiety językowej, dostosowując odmianę i styl języka do sytuacji, w której się wypowiada, – recytuje utwory literackie, dbając o prawidłową intonację 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie wymawia słowa i zdania, – wypowiada się spontanicznie, płynnie i logicznie, – prezentuje fabułę i charakteryzuje postać mówiącą, wypowiada się precyzyjnie w rozmaitych formach, – w dyskusji, wystąpieniu publicznym formułuje swoje zdanie, uzasadnia je i broni go, podejmuje polemikę, – przestrzega zasad etykiety językowej, dostosowuje sposób wyrażania do stylu właściwego dla danej sytuacji, – recytuje utwory literackie, interpretując je głosowo

1	2	3	4
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> – zna wszystkie litery i odpowiadające im głoski, – czyta na głos i cicho proste teksty literackie i nieliterackie, – rozumie proste teksty informacyjne i użytkowe, – rozumie proste utwory literackie oraz inne teksty kultury, – wyodrębnia części składowe całego tekstu i akapitu (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), – odróżnia w prostym tekście informacje ważne od drugorzędnych, – korzysta ze słowników i encyklopedii 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta na głos, prawidłowo akcentując wyrazy, i stosuje akcent zdaniowy, – rozumie dłuższe teksty informacyjne oraz użytkowe, – rozpoznaje podstawowe funkcje wypowiedzi, – wyszukuje informacje według wskazanego kryterium i porządkuje je, – rozumie dłuższe utwory literackie oraz inne teksty kultury, – wskazuje i charakteryzuje podstawowe kategorie świata przedstawionego, – rozpoznaje jawną i ukrytą intencję wypowiedzi (np. aprobatę, dezaprobatę, sugestię), – dostrzega w wypowiedzi ewentualne przejawy manipulacji, – w tekście argumentacyjnym wskazuje tezę, argumenty, przykłady i wnioski 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie utwory literackie i inne teksty kultury, a w ich interpretacji uwzględnia różne konteksty, – identyfikuje elementy konstrukcyjne struktury tekstu literackiego i dostrzega relacje między nimi, – odczytuje sens całego tekstu i wydzielonych fragmentów oraz ich funkcję na tle całości, – rozpoznaje jawną i ukrytą intencję wypowiedzi, ironię i manipulację językową, – czyta wybrane utwory literackie (z różnych epok), – korzysta z rozmaitych źródeł informacji
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie zapisuje wszystkie litery polskiego alfabetu, przepisuje wyrazy i proste zdania, – pisze z pamięci i ze słuchu wyrazy i proste zdania, – zapisuje proste informacje o sobie, – w prosty sposób nazywa swoje emocje i opisuje swoje doświadczenia, – tworzy proste, kilkuzdaniowe wypowiedzi (opis, dialog, pozdrowienia, życzenia, list prywatny, krótka wiadomość), – tworzy kilkuzdaniową, na ogół poprawną, wypowiedź na znane mu tematy (np. związane z jego zainteresowaniami lub doświadczeniami), – w prosty sposób wypowiada się (opisuje swoje reakcje) na temat poznanych tekstów kultury, – stosuje formuły grzecznościowe, – na ogół pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym, posługując się słownikiem ortograficznym 	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje dyktowane teksty, – tworzy podstawowe formy użytkowe (list oficjalny, podanie, życiorys), – opowiada o rzeczywistych lub fikcyjnych zdarzeniach i doświadczeniach oraz opisuje uczucia, – tworzy wypowiedzi pisemne w poznanych formach gatunkowych, stosując urozmaicone słownictwo, – tworzy spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat, – przedstawia własną opinię na temat poznanych tekstów kultury i uzasadnia ją, – posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka, – stosuje formuły grzecznościowe, – pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym, posługując się słownikiem ortograficznym 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza notatkę z tekstu słuchanego i czytanego, – tworzy formy użytkowe (list oficjalny, podanie, życiorys, CV, list motywacyjny), – przedstawia (opracowuje w pełni) dowolnie wybrany temat, zwracając uwagę na strukturę wypowiedzi, – wypowiada się w różnych formach gatunkowych (list prywatny, dziennik, streszczenie, w tym streszczenie tekstu argumentacyjnego, sprawozdanie, rozprawka), stosując urozmaicone słownictwo, – analizuje i interpretuje wskazane utwory literackie oraz inne teksty kultury, – stosuje formuły grzecznościowe odpowiednio do sytuacji, – stosuje obowiązujące normy poprawnościowe, posługując się słownikami, – redaguje i edytuje własny tekst

Kręgi tematyczne		
5–9 lat	10–13 lat	od 14 lat
1	2	3
<p>Ja i moi bliscy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podstawowe informacje o sobie (imię, nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania); – wygląd zewnętrzny; – umiejętności i zainteresowania; – emocje, marzenia, świat wyobraźni; – najbliższa rodzina; – przyjaciele, koledzy 	<p>Ja i moi bliscy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dane osobowe (imię, nazwisko, wiek, adres, data i miejsce urodzenia); – wygląd zewnętrzny i cechy charakteru; – zainteresowania, hobby; – uczucia, emocje, marzenia, świat wyobraźni; – zawody i umiejętności; – rodzina i relacje rodzinne; – przyjaciele, koledzy, znajomi 	<p>Ja i moi bliscy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dane osobowe (imię, nazwisko, wiek, adres, data i miejsce urodzenia, wykształcenie); – wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, talenty i zdolności; – zainteresowania, hobby, pasje; – uczucia, emocje, marzenia, plany; – praca i kariera; – rodzina, relacje rodzinne i stopnie pokrewieństwa; – życie towarzyskie; – konflikty i problemy (w tym problemy etyczne)
<p>Dom i otoczenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dom (pomieszczenia, meble); – zabawki; – podwórko, plac zabaw; – ciekawe miejsca 	<p>Dom i otoczenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dom (pomieszczenia, wyposażenie); – otoczenie domu (ogród, ulica); – najbliższa okolica; – atrakcje w miejscu zamieszkania 	<p>Dom i otoczenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dom i otoczenie domu; – miejsce zamieszkania i okolice; – urzędy i instytucje; – atrakcje w miejscu zamieszkania i okolicy
<p>Życie codzienne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kalendarz (miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia); – podstawowe czynności dnia codziennego; – moja klasa i obowiązki szkolne; – gry, zabawy, kola zainteresowań; – żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i potrawy); – zakupy (kupowanie, sprzedawanie, cyfry i liczby); – usługi (np. biblioteka); – ubranie (części garderoby) 	<p>Życie codzienne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kalendarz (miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia, plan dnia/tygodnia/miesiąca); – codzienne czynności i obowiązki; – moja klasa i szkoła; – rozrywki (np. kino, park rozrywkowy); – żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i potrawy, ich przygotowanie, sposoby odżywiania się); – zakupy (sklepy, towary, miary i wagi, pieniądze); – usługi (np. poczta, fryzjer); – ubranie i moda 	<p>Życie codzienne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kalendarz (miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia, lata, wieki, plan dnia/tygodnia/miesiąca); – codzienne czynności i obowiązki (domowe, szkolne, koleżeńskie); – klasa, szkoła, system edukacji; – sposoby spędzania wolnego czasu (np. kino, teatr, klub); – żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i potrawy, lokale gastronomiczne, sposoby odżywiania się); – zakupy (sklepy, towary, miary i wagi, pieniądze, reklama, reklamacja); – usługi (np. bank, punkty naprawy); – ubranie, moda i styl
<p>Zdrowie i sport:</p> <ul style="list-style-type: none"> – najważniejsze części ciała; – czystość i schludność; – samopoczucie; – umiejętności sportowe 	<p>Zdrowie i sport:</p> <ul style="list-style-type: none"> – części ciała; – higiena osobista; – choroby i leczenie; – zdrowa żywność; – dyscypliny i wydarzenia sportowe; – sprzęt i obiekty sportowe 	<p>Zdrowie i sport:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa człowieka; – higiena osobista; – choroby i leczenie, wypadki; – uzależnienia; – zdrowy styl życia, dieta; – dyscypliny i wydarzenia sportowe; – sprzęt i obiekty sportowe
<p>Podróże i turystyka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wakacje; – ciekawostki turystyczne; – komunikacja lokalna 	<p>Podróże i turystyka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wakacje, wypoczynek; – znane miejsca, obiekty; – informacja turystyczna; – środki transportu 	<p>Podróże i turystyka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – planowanie wypoczynku i podróży; – znane miejsca i zabytki; – informacja turystyczna; – baza turystyczna; – transport

1	2	3
Środowisko naturalne: – pogoda, pory roku; – rośliny i zwierzęta	Środowisko naturalne: – klimat, pogoda, pory roku; – rośliny i zwierzęta; – ochrona przyrody	Środowisko naturalne: – klimat, pogoda, pory roku; – świat roślin i zwierząt; – krajobraz; – ekologia; – katastrofy naturalne; – przestrzeń kosmiczna
Technika, media: – domowe urządzenia techniczne; – telewizja, radio, Internet	Technika, media: – odkrycia i wynalazki; – urządzenia techniczne; – radio, telewizja, prasa, Internet	Technika, media: – rozwój techniki i informatyki; – motoryzacja i telekomunikacja; – radio, telewizja, prasa, Internet
Wiedza o Polsce: – symbole narodowe; – znani Polacy; – święta i zwyczaje; – polonica w miejscu zamieszkania	Wiedza o Polsce: – wybitni twórcy kultury i ich dzieła; – święta, tradycje i zwyczaje; – polonica w miejscu zamieszkania	Wiedza o Polsce: – twórcy kultury i ich dzieła; – święta, tradycje i zwyczaje, rocznice; – polonica w miejscu zamieszkania i okolicy
Język nauki: – podstawowe terminy z zakresu wiedzy o języku; – podstawowe terminy z zakresu wiedzy o literaturze; – podstawowe terminy historyczne i geograficzne	Język nauki: – podstawowe terminy z zakresu wiedzy o języku; – podstawowe terminy z zakresu wiedzy o literaturze; – podstawowe terminy historyczne i geograficzne	Język nauki: – podstawowe terminy z zakresu wiedzy o języku; – podstawowe terminy z zakresu wiedzy o literaturze; – podstawowe terminy historyczne i geograficzne

WIEDZA O POLSCE (elementy historii, geografii, wiedzy o społeczeństwie)

Klasy IV–VIII szkoły podstawowej

Cele kształcenia — wymagania ogólne z historii i wiedzy o społeczeństwie

Uczeń zdobywa podstawowe wiadomości na temat historii Polski od X – XXI wieku, które pozwolą mu lepiej poznać kraj jego pochodzenia oraz dostrzec związki teraźniejszości z przeszłością. Zdobycie podstawowe informacje o kulturze i społeczeństwie, a także geografii Polski. Zdobycie wiedzy pozwoli mu na identyfikację z kulturą i tradycją polską. Rozbudza swoje zainteresowania dziejami Polski, stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych; posługuje się zdobytymi pojęciami, przedstawiając własne stanowisko i próbując je uzasadnić.

Cele wychowawcze i rozwojowe

1. Poznanie ważnych wydarzeń z dziejów narodu polskiego, zwłaszcza przez dokonania wybitnych postaci historycznych; zapoznanie z symbolami narodowymi, państwowymi i religijnymi; wyjaśnienie ich znaczenia oraz kształtowanie szacunku wobec nich.
2. Rozbudzanie poczucia miłości do Ojczyzny poprzez szacunek i przywiązanie do tradycji i historii własnego narodu oraz jego osiągnięć, kultury oraz języka ojczystego.
3. Kształtowanie więzi z krajem ojczystym, świadomości obywatelskiej, postawy szacunku i odpowiedzialności za własne państwo, utrwalanie poczucia godności i dumy narodowej.
4. Budowanie szacunku dla innych ludzi oraz dokonań innych narodów.
5. Rozbudzanie zainteresowań własną przeszłością, swojej rodziny oraz historią lokalną i regionalną.
6. Kształtowanie zrozumienia dla takich wartości jak: prawda, dobro, sprawiedliwość, piękno oraz rozwijanie wrażliwości moralnej i estetycznej.
7. Rozwijanie wyobraźni historycznej.
8. Kształtowanie zdolności humanistycznych, sprawności językowej, umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy i korzystania z różnorodnych źródeł informacji, formułowania i wypowiedzania własnych opinii.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

1. Chronologia historyczna.

Uczeń odróżnia przeszłość, teraźniejszość i przyszłość; posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok; oblicza upływ czasu między wydarzeniami historycznymi; umieszcza procesy, zjawiska i fakty historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala związki przyczynowe i skutkowe;

dostrzega zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym.

2. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń krytycznie analizuje informacje uzyskane z różnych źródeł (w tym kartograficznych) próbując samodzielnie wyciągnąć z nich wnioski; lokalizuje w przestrzeni procesy, zjawiska i fakty historyczne; rozróżnia w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą; rozumie i potrafi objaśnić związki przyczynowo-skutkowe analizowanych zjawisk i procesów historycznych; dostrzega potrzebę poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.

3. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń tworzy narrację historyczną, wykorzystując zdobyte informacje źródłowe; posługuje się pojęciami historycznymi i potrafi wyjaśnić ich znaczenie; przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych; tworzy krótkie i długie wypowiedzi: plan, notatkę, rozprawkę, prezentację.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Elementy historii rodzinnej.

Uczeń:

- zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi i opowiada o pamiątkach rodzinnej przeszłości;
- zna i kultywuje tradycje rodzinne;
- poznaje historię i tradycje okolicy przodków i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.

2. Ojczyzna – najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego.

Uczeń:

- zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn narodowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie;
- zna legendy o początkach państwa polskiego;
- wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami;
- wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski;
- wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie.

3. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej.

Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:

- księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie i chrzcie Polski;

- Bolesławie Chrobrym, pierwszym królu i zjeździe w Gnieźnie;
- Kazimierzu Wielkim, ostatnim z Piastów;
- królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle i unii polsko-litewskiej;
- Zawiszy Czarnym i grunwaldzkim zwycięstwem;
- Mikołaju Koperniku i krakowskich żakach;
- przeorze Augustynie Kordeckim i hetmanie Stefanie Czarnieckim - „potopie szwedzkim”;
- Janie III Sobieskim i bitwie pod Wiedniem;
- Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Racławic;
- Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie;
- Piotrze Wysockim i wojnie polsko-rosyjskiej;
- Romualdzie Traugutcie i powstańczym państwie;
- Marii Skłodowskiej-Curie - laureatce Nagrody Nobla;
- Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach;
- Eugeniuszu Kwiatkowskiemu i budowie Gdyni;
- Januszu Korczaku i prawach dziecka;
- Irenie Sendlerowej i ratowaniu dzieci w czasie II wojny światowej;
- „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i Szarych Szeregach oraz powstaniu warszawskim;
- Danucie Siedzikównie „Ince” i żołnierzach niezłomnych;
- papieżu Janie Pawle II;
- „Solidarności” i jej bohaterach.

Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela lub ucznia.

Uczeń sytuje w czasie i opowiada o:

- Piastach, plemionach słowiańskich i ich warunkach życia na terenie dzisiejszej Polski, rodzie Piastów (legends związane z rodem);
- Chrzcie Polski, chrystianizacji i przemianach kulturowych na ziemiach polskich, misji św. Wojciecha;
- wojnach z Niemcami, obronie kraju, wojach, obronie Głogowa;
- zakonach w Polsce, rozwoju piśmiennictwa i rolnictwa;
- zamkach i rycerzach – znaczeniu, uzbrojeniu, obyczajach;
- Złotym wieku kultury polskiej, osiągnięciach architektury i sztuki – Wawelu;
- Gdańsku (miasto, port, rozwój handlu zbożem), Polsce jako spichlerzu Europy;
- Zygmuncie III Wazie, Warszawie – stolicy Polski;
- obiadach czwartkowych króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, rozkwicie kultury za ostatniego króla;
- strajku dzieci we Wrześni, udrękach niewoli, germanizacji, rusyfikacji;
- Bitwie Warszawskiej, ocaleniu Polski przed najazdem bolszewickim;
- powstaniu warszawskim, walce o niezależność Polski.

4. Polska w okresie wczesnopiastowskim (X-połowa XII wieku).**Uczeń:**

- sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów oraz przedstawia jego genezę;
- wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chryścianizacji Polski;
- charakteryzuje rozwój i kryzys monarchii Bolesława Chrobrego i Mieszka II;
- opisuje odbudowę i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego;
- przedstawia dokonania Bolesława Krzywoustego; opisuje konflikt z Niemcami;
- opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów i wskazuje charakterystyczne cechy monarchii patrymonialnej.

5. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego (połowa XII–XIII wiek).**Uczeń:**

- umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego;
- opisuje przyczyny oraz skutki rozbicia dzielnicowego;
- porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi oraz zagrożeniem najazdami tatarskimi w okresie rozbicia dzielnicowego;
- opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego na prawie magdeburskim;
- charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku, wskazując na rolę władców piastowskich (ze szczególnym uwzględnieniem roli Władysława Łokietka) oraz Kościoła (Jakuba Świnki).

6. Polska w XIV–XV wieku.**Uczeń:**

- opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV i XV wieku;
- przedstawia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej;
- wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Litwą;
- charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej Jagiellonów w XV wieku;
- opisuje związki Polski z Węgarami w XIV i XV wieku;
- porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV–XV wieku;
- charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (do konstytucji *nihil novi*).

7. Polska i Litwa w czasach ostatnich Jagiellonów.

Uczeń:

- opisuje zmiany terytorialne Polski i Litwy w XVI wieku, w tym terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;
- charakteryzuje politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów, ze szczególnym uwzględnieniem powstania Prus Książęcych;
- przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej pomiędzy Polską a Litwą (1569) i jej główne postanowienia;
- charakteryzuje sytuację wyznaniową w państwie polsko-litewskim w XVI wieku, w tym tolerancję wyznaniową;
- wymienia instytucje ustrojowe demokracji szlacheckiej, w tym sejmików i sejmu walnego, charakteryzuje ich kompetencje;
- opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI wieku, uwzględniając działalność gospodarczą polskiej szlachty i rolę chłopów;
- przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego;
- rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich.

8. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Uczeń:

- charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej, wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;
- wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji;
- omawia przebieg i rezultaty pierwszych wolnych elekcji;
- opisuje panowanie Stefana Batorego, ze szczególnym uwzględnieniem jego polityki zewnętrznej.

9. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.

Uczeń:

- wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
- wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
- ustala zakres chronologiczny i zasięg terytorialny potopu szwedzkiego; ocenia rolę obrony Częstochowy i wojny szarpanej Stefana Czarnieckiego;
- sytuuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku: pod Kircholmem, Kłuszynem, Chocimiem, Zbarażem, Beresteczkiem, Warszawą, Wiedniem;
- dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku;

- rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

10. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku.

Uczeń:

- omawia przyczyny i charakteryzuje przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;
- charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego;
- omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty;
- ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

11. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej.

Uczeń:

- podaje przykłady naprawy państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
- charakteryzuje cele i przebieg konfederacji barskiej;
- sytuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
- wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i przedstawia jej następstwa;
- rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

12. Walka o utrzymanie niepodległości Polski w ostatnich latach XVIII wieku.

Uczeń:

- sytuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
- przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
- rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.

13. Sprawa polska w epoce napoleońskiej.

Uczeń:

- charakteryzuje zmiany polityczne w Europie w okresie napoleońskim i przemiany społeczno-gospodarcze;
- opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich oraz omawia ich historię;
- opisuje powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium;
- przedstawia stosunek Napoleona do sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.

14. Ziemie polskie w latach 1815–1848.

Uczeń:

- wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim;
- charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego - ustrój (w teorii i praktyce), osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;

- przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagañ i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach;
- omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej;
- charakteryzuje główne nurty oraz postacie Wielkiej Emigracji i ruch spiskowy w kraju;
- omawia przyczyny i skutki powstania krakowskiego oraz Wiosny Ludów na ziemiach polskich.

15. Powstanie styczniowe.

Uczeń:

- omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862;
- dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie;
- omawia uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach;
- wylicza formy represji popowstaniowych;
- charakteryzuje działalność Polaków w czasie zesłania na Syberii.

16. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku.

Uczeń:

- wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej — rusyfikacja, germanizacja (kulturkampf), autonomia galicyjska;
- rozróżnia postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców — trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy;
- opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
- omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);
- wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905—1907;
- charakteryzuje spór orientacyjny w latach 1908—1914.

17. Sprawa polska w czasie I wojny światowej.

Uczeń:

- charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny;
- omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej (akt 5 listopada 1916 roku, rola USA i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 roku);
- ocenia polski wysiłek zbrojny, dyplomatyczny, prace państwotwórcze podczas wojny.

18. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej.**Uczeń:**

- omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej (od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”);
- przedstawia proces wykuwania granic: wersalskie decyzje i powstańczy wysiłek (zachód) -federacyjny dylemat a inkorporacyjny rezultat (wschód);
- opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (pokój ryski).

19. Wznoszenie państwowego gmachu II Rzeczypospolitej.**Uczeń:**

- charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń, zaborowe dziedzictwo;
- charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 roku;
- ocenia przewyciężenie spuścizny zaborów (reformy Władysława Grabskiego, powstanie narodowej armii, ujednoczenie systemu szkolnego, unifikację prawa);
- omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce - przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego;
- opisuje polski autorytaryzm - rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 roku);
- przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi).

20. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej.**Uczeń:**

- charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego;
- omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;
- ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej, a zwłaszcza powstanie Gdyni, magistrali węglowej i Centralnego Okręgu Przemysłowego;
- podaje najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.

21. Wrzesień 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września).**Uczeń:**

- charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
- sytuje w czasie etapy wojny obronnej i wskazuje na mapach położenia stron walczących;
- podaje przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków (obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokrą i Wizną, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem).

22. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką.**Uczeń:**

- porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
- wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich (Palmiry, Katyń);
- wyjaśnia przyczyny i rozmiary konfliktu polsko-ukraińskiego (rzeź wołyńska) na Kresach Wschodnich;
- charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
- wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.

23. Sprawa polska w czasie II wojny światowej.**Uczeń:**

- przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu RP na wychodźstwie;
- umieszcza w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny;
- przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.

24. Początki komunizmu w Polsce.**Uczeń:**

- przedstawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez komunistów (rola ZSRR, referendum ludowe, wybory w 1947 roku);
- charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz ze szczególnym uwzględnieniem oporu zbrojnego.

25. Stalinizm w Polsce i jego skutki.**Uczeń:**

- przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;
- charakteryzuje system terroru stalinowskiego w Polsce i ocenia jego skutki;
- wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 roku oraz znacznie wydarzeń październikowych 1956 roku.

26. Polska w latach 1957—1981.**Uczeń:**

- opisuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRR;
- charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;
- przedstawia i sytuje w czasie i przestrzeni różnorodność przyczyn kryzysów społecznych 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;
- wyjaśnia znaczenie polityczne i społeczne Kościoła katolickiego;
- opisuje narodziny i proces kształtowania się opozycji politycznej 1976—1980;

- przedstawia działalność Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne;
- wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 roku;
- charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.

27. Dekada 1981—1989.

Uczeń:

- wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego przebieg i konsekwencje;
- przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, fenomen oporu społecznego;
- wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia.

28. Narodziny III Rzeczypospolitej.

Uczeń:

- opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989—1997;
- charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90;
- wyjaśnia przyczyny napięć społecznych.

29. Miejsce Polski w pojałtańskim świecie.

Uczeń:

- przedstawia i sytuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskanie suwerenności przez Polskę;
- wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 roku;
- wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku.

30. Polska we współczesnym świecie.

Uczeń:

- opisuje położenie Polski w Unii Europejskiej;
- opowiada o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej oraz rozpoznaje symbole unijne: flagę i hymn Unii Europejskiej (Oda do radości);
- zna przebieg wschodniej granicy Unii Europejskiej;
- rozpoznaje na mapie Europy połączenia kolejowe, drogowe i lotnicze Polski z innymi krajami, w tym z krajem zamieszkania;
- lokalizuje na mapie największe skupiska Polonii; wyjaśnia przyczyny powstania polskiej diaspory.

31. Państwo.

Uczeń:

- wyjaśnia, w czym wyraża się demokratyczny charakter państwa polskiego, używając pojęć: wolne wybory, wolność słowa, wolne media, konstytucja;

- wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej: parlament, prezydent, rząd, sądy i omawia najważniejszą funkcję każdego z tych organów w systemie politycznym;
- podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

32. Wspólnoty narodowe/ etniczne i ojczyzna.

Uczeń:

- wyjaśnia, co oznacza być Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej/ etnicznej oraz czym powinna przejawiać się postawa patriotyczna młodego i dorosłego człowieka;
- wyjaśnia, co łączy człowieka z ojczyzną – Polską i przedstawia te więzi na własnym przykładzie; wymienia konstytucyjne obowiązki obywatela; zna symbole Rzeczypospolitej Polskiej;
- wyjaśnia, uwzględniając wielonarodowe tradycje Polski, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język i tradycja;
- wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości; rozumie, że poza nabyciem obywatelstwa z mocy prawa występuje możliwość uznania za obywatela polskiego oraz nadania obywatelstwa polskiego; uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/ etniczną, państwową/ obywatelską, europejską).

33. Obywatelstwo polskie i udział obywateli w życiu publicznym.

Uczeń:

- wyjaśnia, jak człowiek staje się obywatelem w sensie formalnym (prawo ziemi, prawo krwi, nadanie obywatelstwa);
- podaje przykłady uprawnień i obowiązków wynikających z posiadania polskiego obywatelstwa;
- wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i światowym;
- wskazuje, czym powinien kierować się obywatel, podejmując decyzje wyborcze; krytycznie analizuje ulotki, hasła i spoty wyborcze.

34. Współczesne społeczeństwo polskie.

Uczeń:

- charakteryzuje — odwołując się do przykładów — wybrane warstwy społeczne, grupy zawodowe i ich style życia, omawia problemy i perspektywy życiowe młodych Polaków (na podstawie samodzielnie zebranych informacji);
- opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie;
- podaje przykłady ważnych problemów współczesnej Polski, korzystając z różnych źródeł informacji (od osób dorosłych, z prasy, radia, telewizji, Internetu).

35. Patriotyzm dzisiaj.

Uczeń:

- wyjaśnia, co łączy człowieka z wielką i małą ojczyzną, i omawia te więzi na własnym

- przykładzie;
- wyjaśnia, odwołując się do wybranych przykładów, czym według niego jest patriotyzm, porównuje tę postawę z nacjonalizmem, szowinizmem i kosmopolityzmem;
 - rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się takim zjawiskom;
 - rozważa, w jaki sposób stereotypy i uprzedzenia utrudniają dziś relacje między narodami;
 - uzasadnia, że można równocześnie być Polakiem, Europejczykiem i członkiem społeczności światowej.

Cele kształcenia — wymagania ogólne z geografii

Uczeń poznaje najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego Polski. Zdobywa wiedzę o miastach i regionach Polski. Poznaje przyczyny zróżnicowania gospodarczego Polski. Korzysta z atlasu Polski i rozbudza swoje zainteresowania krajem przodków i regionem Polski, z którego pochodzi jego rodzina.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe w zakresie geografii Polski

1. Polska na mapie Europy.

Uczeń:

- pokazuje Polskę na mapie Europy;
- opisuje położenie Polski, granice oraz wskazuje na mapie jej sąsiadów;
- rozpoznaje główne regiony przyrodnicze Polski oraz wskazuje je na mapie;
- pokazuje na mapie niziny, wyżyny i góry;
- wskazuje na mapie Morze Bałtyckie oraz najważniejsze polskie jeziora i rzeki;
- lokalizuje na mapie Europy: Polskę oraz państwa sąsiadujące z Polską i ich stolice.

2. Moja Ojczyzna.

Uczeń:

- opisuje miejsce i region, z którego pochodzi jego rodzina lub inne znane mu rodziny polskie, opisuje jego środowisko przyrodnicze i tradycje regionalne;
- zbiera informacje o cechach środowiska geograficznego tego regionu i ludziach tam mieszkających;
- posługuje się mapą regionu oraz wskazuje na niej najważniejsze miejscowości, rzeki, obiekty historyczne;
- opisuje ten region na mapie.

3. Krajobrazy Polski.

Uczeń:

- opisuje cechy klimatu Polski; wyjaśnia, na czym polegają zmiany krajobrazów

- polskich w roku kalendarzowym;
- opisuje wybrane krajobrazy w różnych porach roku;
 - charakteryzuje wybrane krajobrazy Polski: gór wysokich, wyżyny wapiennej, nizinny, pojezierny, nadmorski, podaje przykłady zależności między cechami krajobrazu a formami działalności człowieka;
 - opisuje formy ochrony przyrody stosowane w Polsce, wymienia i wskazuje na mapie parki narodowe;
 - rozpoznaje na mapie hipsometrycznej niziny, wyżyny i góry;
 - wymienia najważniejsze walory turystyczne największych miast Polski, ze szczególnym uwzględnieniem Warszawy, Krakowa, Gdańska.

4. Człowiek i jego działalność gospodarcza.

Uczeń:

- opowiada o rozmieszczeniu ludności na podstawie mapy Polski;
- wymienia największe miasta Polski i wskazuje je na mapie;
- wymawia poprawnie ich nazwy;
- wymienia najważniejsze walory turystyczne największych miast Polski;
- opisuje krajobraz wiejski i rolniczy w Polsce; wymienia najważniejsze rośliny uprawne i zwierzęta hodowlane;
- identyfikuje tradycyjne potrawy polskiej kuchni;
- wymienia najważniejsze surowce mineralne eksploatowane w Polsce;
- podaje przykłady aktualnych problemów społeczno-gospodarczych współczesnej Polski, korzystając z różnych źródeł informacji (od osób dorosłych, z prasy, radia, telewizji, Internetu);
- wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce, na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje.

PLAN NAUCZANIA UZUPEŁNIAJĄCEGO

1) szkoły podstawowej

I etap edukacyjny	
Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Maksymalna liczba godzin w semestrze
	klasa I-III
Edukacja wczesnoszkolna	54
Godziny do dyspozycji kierownika (ustalone w porozumieniu z radą rodziców)	18
II etap edukacyjny	
Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Maksymalna liczba godzin w semestrze
	klasa IV-VIII
Język polski (kompetencje językowe)	36
Wiedza o Polsce (elementy historii, geografii, kultury)	18
Godziny do dyspozycji kierownika (ustalone w porozumieniu z radą rodziców)	36

2) liceum

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Maksymalna liczba godzin w semestrze
	klasa I-IV
Język polski (kompetencje językowe)	36
Wiedza o Polsce (elementy historii, geografii, kultury)	36
Godziny do dyspozycji kierownika (ustalone w porozumieniu z radą rodziców)	18